ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 19 oktober 2013

SOCIAAL
'Niet rommelen met beroep sociaal werker' 5

LITERATUUR
In Memoriam Jules de Palm 6 & 7

IN BEDRIJF
Verhouding Nederland - Cariben 11

Slavernij-toerisme in Ghana

Het verdriet, de vernedering, ze slaan je letterlijk in je gezicht. De grond is doordrenkt met bloed, uitwerpselen, tranen. In fort Elmina in Ghana, waar veel slaven de dood al vonden voor ze op transport naar de Cariben werden gesteld, lopen toeristen nu bijna kokhalzend door de kerkers. Waren toen de slaven zelf de koopwaar, nu zoveel honderd jaar later is hun verhaal de koopwaar; prijzige rondleidingen, toeristische spullen, resorts op steenworp afstand.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

We bezochten zowel de forten en spraken met de eigenaars van een resort. Onder de Ghanezen zelf, het volk dat het meeste leed ondervond van de slavernij, is geen spoor van pijn of rancune te ontdekken. Integendeel. Het perspectief van waaruit je naar dezelfde feiten kijkt, blijkt essentieel.

In de brandende hitte op de binnenplaats van fort Elmina wordt je blik direct getrokken naar een zware deur met een schedel erboven, die toegang geeft tot het vertrek van amper twee vierkante meter waar in volstrekte duisternis en hitte gestraften werden ondergebracht, tot de dood intrad. Schuin daarboven de grote ramen van de gouverneursvertrekken, waar in het hekwerk van het balkon de sierlijke W van Willem I is gevlochten. Een vloeiend Engels sprekende studente verzorgt een zakelijke rondleiding, ontdaan van alle emotie. Misschien dat juist daardoor het leed in de vochtige kelders van de forten bij Cape Coast zo op je valt. Dure fototoestellen proberen met flash de kerkers vast te leggen, terwijl er in feite niets te zien is. Lege donkere stinkende ruimtes van zestig vierkante meter waarin tweehonderd slaven per ruimte gevangen werden gehouden. Een streepje op de muur op heuphoogte geeft aan tot waar de laag met uitwerpselen kwam. Aan de muren de kettingen waarmee de mensen aan elkaar zaten vastgeklonken. Op een binnenplaats een loodzware bal, die vrouwen als straf om hun enkel kregen en die hen dwong dagen in de brandende zon te staan, dit omdat ze geweigerd hadden met de gouverneur naar bed te gaan. Hoe je het ook probeert, wat zich hier heeft afgespeeld gaat alle voorstellingsvermogen te boven.

Eenmaal weer buiten word je overspoeld door Ghanese jongens die in de tussentijd souvenirs hebben gemaakt met je naam erop. Want nog maar net uit je auto gestapt geven ze je bij aankomst een hand en stellen zich voor met de vraag hoe jij heet en of je dat even wilt opschrijven. Overweldigd en naïef, zeker in het licht van wat je gaat zien, schrijf je vriendelijk je naam op. Als je nadien de beschilderde schelpen en armbandjes in handen gedrukt krijgt, besef je de nieuwe handel anno 2013 die de slavernij met zich meebrengt. Er maakt zich een vreemd soort gewetensnood van je meester.

Door of no return

Fort Elmina werd in 1637 overmeesterd door de Nederlanders op de Portugezen die het in 1482 bouwden. Nederlandse psalmteksten boven de deuren van de kerkruimte zijn verbijsterende stille getuigen. Net ten oosten van Elmina ligt het even beroemde Cape Coast Castle, twee forten in de rij van dertig langs de kustlijn van Ghana, de goudkust. Omdat het in Nederlandse handen was trekt Elmina Castle veel Nederlanders, maar Cape Coast is minstens even indrukwekkend. Vanwege het feit dat twee slaven na hun dood werden teruggebracht naar Ghana werd de 'door of no return' - waardoor slaven naar de schepen werden geleid - omgedoopt tot 'door of return'. Met deze symbolische handeling, een bordje met Door of return aan de buitenkant van de deur is het boek gesloten. Echt gesloten.

Wie Ghana bezoekt, kan er niet omheen de forten, één van de weinige toeristische trekpleisters in het land, te bezoeken. In het arme land dat Ghana is, is Cape Coast met zijn twee kastelen dan ook een relatief welgesteld gebied. Men plukt hier de vruchten van de slavernij.

Trots

Hoe tegenstrijdig wellicht, de Ghanezen zijn trots op deze overblijfselen uit de geschiedenis. Ze gaan niet zichtbaar gebukt onder dit verleden. De verklaring blijft eigenlijk een raadsel. Als één van de redenen wordt genoemd de volledige overgave aan het leven en daarbij aan de dood. Men leeft in het hier en nu, niet in de toekomst maar zeker niet in het verleden. Rondtrekkend door het land en de armoede ervarend, realiseer je je temeer dat de zorg of je 's avonds eten hebt, simpelweg geen ruimte laat je bezig te houden met zaken als deze. Maar ook de volksaard wordt genoemd: de indrukwekkende trots van de Ghanees op zijn land en volk wordt niet verstoord door enig gevoel van rancune. Een Ghanees weigert vanuit die trots elke vorm van slachtoffer zijn te accepteren.

De uitbundigheid, de gastvrijheid, het met alle egards behandelen van westerlingen lijkt in niets op langdurig meegedragen leed, integendeel, het geldt juist als grote eer Europeanen te ontvangen. Kinderen komen overal vandaan aanlopen, zwaaien, willen je aanraken en bekijken en roepen vrolijk ubruni!: zij die van achter de horizon komen.

Ghanese slavernij

Wat tevens een erg belangrijke rol speelt, is de bekendheid met slavernij onder de Ghanezen, vóór de Europeanen kwamen. We hoeven daarvoor de historische roman van Arthur Japin maar open te slaan - De zwarte met het witte hart -, die op indrukwekkende wijze verhaalt over twee prinsjes van de Ashantene die door hun eigen vader aan Nederland als onderpand werden meegegeven. Deze op waarheid gebaseerde geschiedenis speelt 150 jaar na de afschaffing van de slavernij, maar wederom was Elmina het tafereel van de droevige geschiedenis van de inmiddels wereldberoemde neefjes Kwame en Kwasi. Zij wachtten in Elmina op hun lot, weggevoerd van hun familie die ze nooit meer zouden zien. Het feit dat in die tijd honderden slaven het hoofd werd afgehakt als hun meester overleed om hem te begeleiden naar het hiernamaals, het feit dat slaven onder de naam 'rekruten' in zogenaamde vrijheid werden verkocht als militair voor Nederlands Indië - omdat de welvaart na de afschaffing van de slavernij tanende was - spreekt boekdelen. Het maakt het nog ingewikkelder als je bedenkt dat het ene Afrikaanse ras het andere niet als menselijk zag. Hoe we tegen de oorsprong van de slavernij moeten aankijken is iets waarbij kennelijk vele factoren een rol spelen.

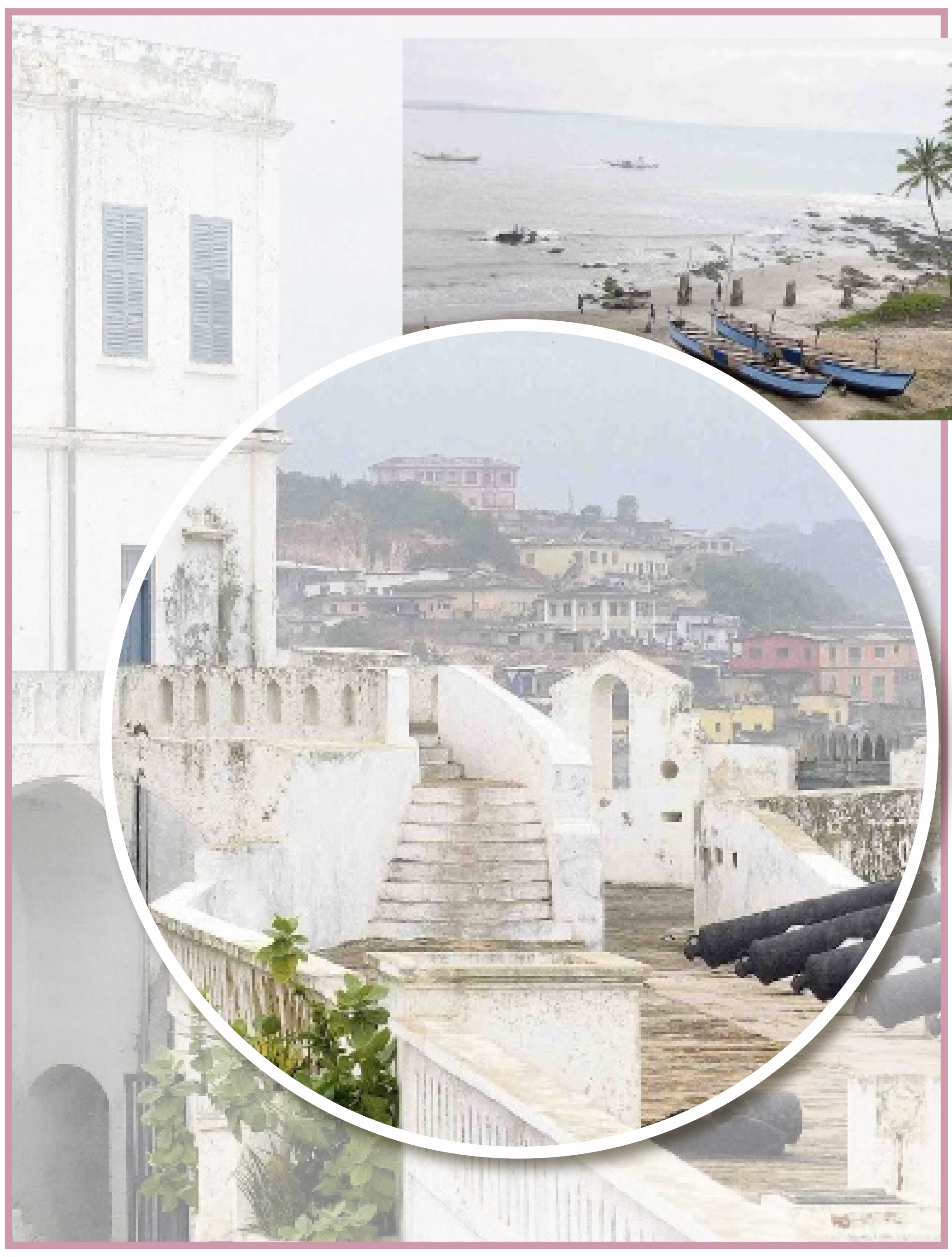

In Cape Coast Castle is de 'door of no return' symbolisch vervangen door de 'door of return'.

Vanaf Fort Elmina werd de oversteek gemaakt naar de Cariben en Curaçao.

Geesten Curaçaose voorvaderen

Het merkwaardige toeristische uitvloeisel van de slavernij deed verschillende resorts in de nabijheid van de forten verrijzen. Eén daarvan is Ko-Sa op nog geen tien kilometer afstand van Elmina, sinds zes jaar gerund door twee Nederlandse echtparen, onder wie Patrick en Nicole Koolen. Zij namen het over van een Ghanese man en een Duitse vrouw. De schepen met slaven zijn hier langsgekomen op weg naar Curaçao en Suriname. Een lieflijk resort waar je zo uit je Afrikaanse huisje het strand oploopt en waar je 's nachts in slaap wordt gewiegd door het geluid van de branding. Koolen: "Gecombineerd met het nabijgelegen natuurpark Kakum en het strand zijn de forten de grote toeristische trekpleisters. We helpen onze gasten met trips daarheen, maar verder is het geen gespreksonderwerp." Ook rond het herdenkingsjaar 150 jaar afschaffing slavernij is overigens amper wat gedaan. Nicole Koolen: "Kranten besteedden er minimaal aandacht aan, in Accra was slechts een kleine herdenking. Verder leeft het niet." Overigens komen wel geregeld Curaçaoënaars hierheen. Patrick: "Ze willen weten waar ze vandaan komen. Sommigen bezoeken wel met moeite het fort, bang voor geesten van hun voorvaderen. Maar ik heb er ook ontmoet, die er helemaal niks mee hadden", zegt hij ontnuchterend. Toen Patrick de Surinaamse woongroep voor ouderen waarvoor hij werkte in Utrecht vertelde dat hij naar Ghana ging, kreeg hij vanuit die groep vele reacties: "Om te beginnen vond men het dapper dat ik ging, maar ik vond het vooral opvallend dat tachtig procent van de mensen van die woongroep ooit in Elmina was geweest. Allemaal op zoek naar hun roots."

Rust in Ghana

Patrick: "Het resort zit vrijwel altijd vol, mensen praten het door. Onze gasten zijn met name vrijwilligers en stagiaires, die een weekendje bij ons komen bijtanken en hun ouders die hen komen bezoeken." Maar ook biedt Ko-Sa onderdak aan de westerse gemeenschap van Accra en soms zie je investeerders in eco-projecten. Het is letterlijk bijtanken in het resort en hoe moeilijk het ook is om spullen te verkrijgen, de keuken in Ko-Sa is veelzijdig. De wijn komt wel via een groothandel en de echte westerse koffie - zakjes Nescafé is het beste dat je daarnaast kan vinden - komt uit Accra. Nicole: "Mensen zijn zó blij met een lekkere wijn of een echte kop koffie, daar doen we het voor." Natuurlijk weten ook vakantiegangers Ko-Sa te vinden, maar stromen toeristen tref je in Ghana niet. Aan de kust is wel het lange Nederlands aandoende zandstrand, maar de zee is koud en gevaarlijk. Wàt er echter aan toeristen en bezoekers is, concentreert zich hoe dan ook in Cape Coast.

Patrick en Nicole wonen in het vissersdorpje Ampeny, iets ten westen van Elmina. "Het is een bewuste keuze onderdeel van de bevolking te zijn." Na het rondtrekken door Zuid-Amerika (ook Curaçao even aangedaan) en Afrika vonden ze hier rust. "We werden verliefd op Ghana; het is een stabiel land, waar je gewoon 's avonds over straat kan." Ghana is Patricks levenswerk, hier wil hij niet meer weg.

Ondanks dat de cultuurverschillen tussen hen en hun werknemers soms lastig zijn, komen ze er altijd samen uit. Patrick: "Hun leven wordt door God gestuurd; wij moeten oppassen dat niet te vertalen in gemakzucht. Wij als you white zijn in hun ogen altijd rijk. Zij beseffen niet dat ook wij hard moeten werken en dat het dan nog soms moeizaam is, begrijpen ook niet dat je in Nederland werkte en niet voor alles hulpjes had. Ja, misschien is dat dan toch het verleden."

Op de slavernij heeft Patrick een nuchtere kijk: "Het is een bekend gegeven in dit land, Ghana is zelf begonnen mensen te verhandelen. Bovendien was het een wredere tijd. Maar ook de cultuur was en is nog steeds anders: kinderen worden ook vandaag de dag vernederd, geschopt, geslagen en het is bekend dat elke familie een small boy of small girl heeft, de zwakste schakel, degene voor de rotklusjes of degene die wordt verstoten. Het is nooit goed te praten, maar je moet wel de context en de cultuur erbij betrekken."

Uitverkoren

Hoe essentieel het blijkt te zijn met welke blik je naar dezelfde feiten kijkt, verraste des te meer bij een les over slavernij op school. In een klein dorp waar de mensen in lemen huizen wonen en waar op vuur in grote potten wordt gekookt staat één van de vele weeshuizen die Ghana rijk is. Kinderen krijgen les in bijgebouwde lokaaltjes, een laag muurtje met een golfplaten dak erboven in dit geval. Op hetzelfde gammele schoolbankje als waaraan ze net hebben ontbeten ligt nu hun schrift. In hun versleten kleren luisteren de vijftien kinderen van groep vier, vijf en zes naar de directeur die de driehoek van handel op het bord tekent. Een paar kippen scharrelen tussen de bankjes. En als je zit te wachten op het verhaal wie deze zwarte bladzijde in de geschiedenis op zijn geweten heeft, vervolgt de directeur vol trots: "Wij als Ghanezen waren uitverkoren om te werken op de plantages. Niemand, geen volk op de hele wereld was geschikt voor dit werk, want niemand is zo sterk als wij. Wees dus trots op ons volk." In elk geval, deze vijftien kinderen waren zichtbaar onder de indruk van de heldhaftigheid en kracht van hun voorvaderen.

Opgeheven hoofd

Je kunt de geschiedenis inkleuren zoals je wilt, je kunt hem beleven zoals je wilt. En kennelijk kan je zelf kiezen of je slachtoffer bent of held.

De Ghanezen kiezen ervoor met opgeheven hoofd hun geschiedenis onder ogen te zien. Een volk dat zichtbaar geniet van haar onafhankelijkheid. Een volk dat een intrinsieke waardigheid bezit. Het mooiste symbool uit Ghana is wellicht wel dit. Kijkend naar het gebruik van het dragen van alles op je hoofd, kan je misschien concluderen dat de zwaarste lasten alleen te dragen zijn met opgeheven hoofd en kaarsrechte rug.

De zwaarste last is letterlijk maar ook figuurlijk het best te dragen met opgeheven hoofd en kaarsrechte rug.

Vanaf het balkon - waar in het hek de W van Willem I is verwerkt - kijk je uit op de binnenplaats van fort Elmina.

ÑAPA 2013
Nr. 40

INHOUD

Slavernij-toerisme Ghana 1
Dieren centraal 2
Fort Zeelandia in Suriname 3
Gezondheid 4
'Niet rommelen met beroep sociaal werker' 5
Cultuur 6
Literatuur 7
Varia Puzzels 8
Eten & drinken 9
Business Columns 10
Verhouding Nederland-Cariben 11
Business Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:
Ingemara Bak
Marja Berk
Marius Bremer
Monique Casimiri
Odette Doest
Verele Ghering
Fred de Haas
Henry Habibe
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Wouter Mol
Islelly Pikerie
Milangela Plaate
Marcel Truyens
Bertine Vermeer
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Dieren centraal

Stichting I-Animal heeft vorige week donderdag in het Wilhelminapark 4561 gulden binnen weten te halen voor educatief materiaal. Bekende Curaçaoënaars lieten zich opsluiten. Junior Tecla, Celeste Arrindell, Ulrich Leonora, Sherry, Gilmar Concencion, John Anthony en Rich (Dreams) konden vrij komen dankzij de donaties van het bezoekend publiek. Er kon ook geknuffeld of op de foto gegaan worden met honden, konijnen en geiten en kinderen konden op ponies rijden. Stanley Ignacio, Miluska Engelhardt, Raishel en Silvie Pinedo stelden de dieren ter beschikking en de fotografen Theo Meijer, Caroline Castendijk, Silvia van Dijk en Ryan Aniceta maakten de foto's. Veel organisaties en vrijwilligers droegen een steentje bij.

Foto's: I-Animal

Foto van de week

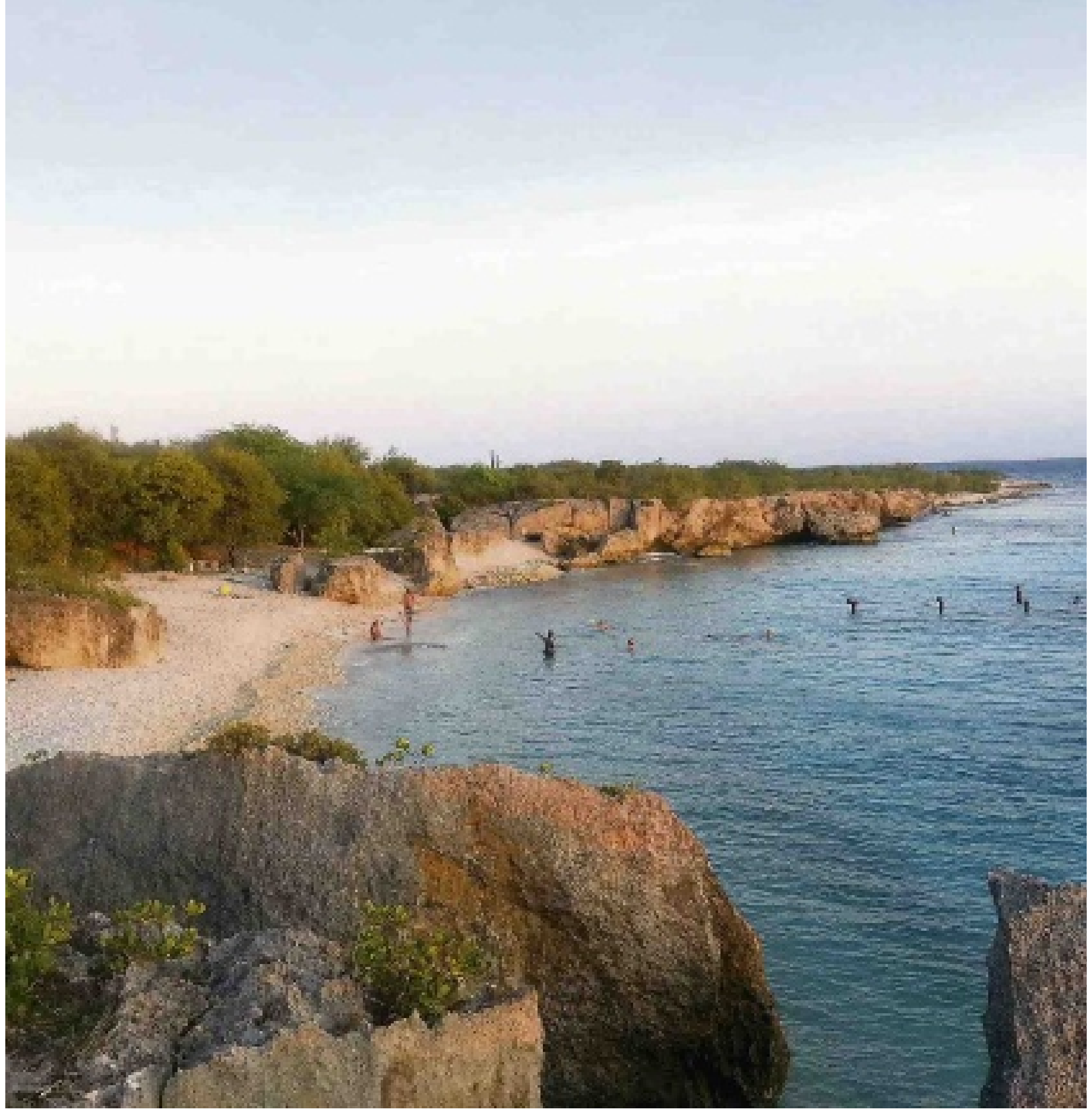

De Curaçaose stranden zijn heel fotogeniek en toeristen schieten dan ook vele kiekjes. Zo ook Priscillia van Hoven die op het eiland op vakantie was en tegen zonsondergang deze prachtige foto's maakte bij Directors Bay.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Thuis

'Slecht nieuws'

Monique Casimiri

Meestal heb ik wel iets lolligs te vertellen of een kritische noot over het een of ander. Een heel enkele keer is mijn verhaal ernstig van aard. Zo ook deze keer. Ik zit te ver weg van het eiland. Bijna 9000 kilometer te ver weg. Om precies te zijn 8630 kilometer. Of ruim 9 uur vliegen.

Dat je meer dan 8000 kilometer ver weg woont kan ineens zeer pijnlijk worden. Je houdt er altijd rekening mee, maar dat gehate telefoontje waar je altijd op voorbereid bent werd ineens werkelijkheid. De telefoon ging en op het scherm kon mijn man zien dat het mijn ouders waren. 'Schat, je ouders aan de lijn', zegt hij terwijl hij met de telefoon naar mij loopt. Ik kijk op één van onze klokken, die altijd op Curaçao-tijd staat en zie dat het half vijf in de ochtend is. Foute boel. Het enige dat ik nog bedenk is: wie krijg ik aan de lijn, want dan is het mis met de ander. En ja hoor. Mijn vader ligt in het ziekenhuis. Wat haat ik het om dan in Nederland te zijn. En wat een onrust maakt zich van mij meester. Moet ik er heen? Of niet? Hoe erg is het? Hoe betrouwbaar zijn de berichten die ik doorkrijg? Ik heb er alle vertrouwen in dat mijn moeder de berichten goed doorgeeft, maar ook zij is afhankelijk van de artsen en van wat zij zeggen. Nog een keer denk ik: moet ik erheen? Het is een emotioneel heen-en-weer-geslinger en ik kom er niet uit. Als ze in Nederland hadden gewoond had ik er geen seconde aan getwijfeld. Ik was in de auto gestapt en naar ze toe gereden. Wel drie keer op een dag als dat nodig was geweest. Ik had zelf kunnen voelen en zien hoe het met hem zou gaan. Ik had mijn eigen conclusies kunnen trekken, nu ben ik afhankelijk van die van anderen.

Zal ik toch gewoon gaan? Dan haal ik me wel de woede van mijn moeder op de hals, want die vindt het niet nodig dat ik kom. Maar goed, dat overleef ik wel. Ga ik dan voor mijn vader? Voor mijn moeder? Of ga ik alleen voor mijzelf? En mag ik dan egoïstisch zijn op zo'n moment? Ik wacht nog even af wat de artsen vertellen. Ik bekijk het van dag tot dag, terwijl ik de site van de vliegmaatschappijen vast in de gaten houd. Getverderrie, wat woon ik toch ver weg en wat wordt dat toch pijnlijk zichtbaar op zulke momenten.

Restaurant in Fort Zeelandia in Suriname

'Wij willen graag dat iedereen zich hier goed voelt'

"Nu er een nieuwe wandelpromenade komt kan het terras verder worden uitgebreid."

Marcel en Jacqueline Wittenberg serveren uitstekende maaltijden in hun fraaie restaurant in Fort Zeelandia in Paramaribo. Ze verruilden Curaçao voor Suriname en werden er nog succesvoller op culinair gebied. Ze toverden het bescheiden restaurant van Fort Zeelandia in korte tijd om tot een van de succesvolste restaurants van het land.

"Je bent te laat als de gasten hun vinger opsteken voor nog een drankje."

Tekst en foto's: Marius Bremmer

Het is zo'n typische zwoele Surinaamse avond. Geen mooier plekje om te tafelen in de open lucht! Je hoort een schip voorbij pruttelen, je ziet de rivier snel stromen. Aan de overkant zinderen de lichtjes van het district Commewijne. In de verte kruipen miniatuurautootjes over de Wijdenboschbrug.

Een groep gasten van de Centrale Bank bezet een lange tafel en heeft het hoorbaar naar de zin. Verder zitten links en rechts lokale stelletjes, maar ook Nederlandse toeristen. Op de achtergrond klinkt live pianomuziek.

Culinair docent

Het historische fort telde ooit vijf bastions, genoemd naar Zeeuwse plaatsen: daarvan zijn alleen de bastions Middelburg, Vlissingen en Veere nog over. Wittenberg weet het precies: "In bastion Veere was vroeger de legerkeuken. Die is er dertig jaar geleden uit gesloopt. Nu hebben we die weer ingericht als professionele keuken. Nu staat er een professionele kookwand met afzuigkap, er is nu een professionele koel- en vriescel. De wanden zijn opnieuw betegeld en de vloer is gecoat."

Wittenberg werkte ooit in met Michelinsterren bekroonde restaurants en op de Vakschool Wageningen (nu ROC Rijn-IJssel) als docent consumptieve technieken, voornamelijk gericht op de keuken. "Ik ging in 2003 naar Curaçao, daar werkte ik bij Ban Bria, aan de opleiding horeca-ondernemer-manager." Op Curaçao begeleidde Wittenberg drie jaar lang het Curaçao Culinaire Team. "We wonnen twee keer zilver en één keer goud. Ik leverde de 'Chef of the year Caribbean', die werkte bij Flores Suites. Daarnaast deed ik ook trainingen voor de Kustwacht en de Koninklijke Marine."

Pasta was basta

Wat bracht je naar Suriname? Lachend: "Het vliegtuig." En dan serieus: "Ik dacht er niet over om weer terug te gaan naar Nederland, toen Hetty van den Ouweelen - die destijds als consultant bij Hotel Torarica werkte - contact opnam. Ik kende haar, ik richtte in Suriname samen met haar het Suriname Culinary Team op. Haar koks liepen stage bij Avila Beach Hotel. Klein wereldje! Ze vroeg of ik culinair consultant wilde worden bij Torarica. Nu zit ik in Suriname en Hetty is intussen general manager van Divi Flamingo Beach Resort op Bonaire, ha ha!"

Marcel Wittenberg werkte ruim drie jaar voor Torarica, toen zijn vrouw Jacqueline haar eigen zaak opende, restaurant 'Cosa Nostra'. "We serveerden er eerst drie dagen per week pasta, later vijf dagen. Omdat vooral repeat guests liever niet steeds pasta hadden, introduceerden we dagschotels met naar keuze vlees of vis. Het liep als een trein! Dat was reden voor de eigenaar om de huur op te blazen. Mooi niet dus, toen zijn we er acuut mee gestopt. Dat was april 2011."

De klap kwam niet hard aan. Wittenberg grijnst: "Ik kwam twee dagen later iemand van de directie van de Stichting Surinaams Museum tegen in de supermarkt. Hij klaagde dat hij zelf de boodschappen moest doen en wilde af van de horecaexploitatie in Fort Zeelandia."

Wittenberg was op het juiste moment op de juiste plaats. "Op dinsdagmiddag om twee uur hadden we een afspraak, op donderdagmiddag om twee uur was het contract getekend. Er stond een klein fornuisje en een koelkast, we zagen meteen: 'dit kan anders'!"

Geen blikken en potten

"In 2004 kwam ik voor het eerst in Suriname, als toerist. Toen ik het fort zag, droomde ik er al van om er iets te beginnen, of in het paleis van de president aan het Onafhankelijkheidsplein. Ook mijmerde ik over een zaak op de pier van Torarica, maar ja, dan moet je echt investeren. Dat ik nu in het fort zit heb ik te danken aan mijn reputatie met Cosa Nostra. Tuurlijk waren er ook mensen die het een bakra niet gunden."

Onder de naam 'Baka Foto' (vroeger de aanduiding voor 'achter de stad', eigenlijk 'achter het fort') serveert het fortrestaurant internationale gerechten met een Surinaamse touch. "Geen blikken en potten, we gebruiken lokale producten, het beste van Surinaamse grond. Zon, puur en eenvoud. We maken het op een internationale, klassieke manier klaar. En dan natuurlijk met een lekkere wijn, een Argentijnse Trivento, of een Zuid-Afrikaanse, een Italiaanse, een Franse of een Chileense wijn, zeg het maar!"

Decembermoorden

Maken gasten weleens grapjes over deze gevoelige locatie? "Nee, het is geen plek om grapjes over te maken. Gasten reageren eerder positief dan negatief. Voor veel gasten is het nu een plek van herinneringen, ze kunnen op een gemoedelijke manier terug denken aan een bewogen tijd. Er zijn wel mensen die hier liever niet komen, zoals nabestaanden van de slachtoffers. Ik liep weleens een partijtje mis, toen een nabestaande er toch moeite mee had. Ik heb daar wel begrip voor."

Zeeuwse roots

De Zeeuw Abraham Crijnssen verovert in 1665 de Britse kolonie Suriname. Hij verovert hun fort en noemt het naar zijn eigen schip: 'Zeelandia'. Hij bouwt er een nieuw fort met bakstenen uit Zeeland, die als ballast meekomen met de zeilschepen van de West-Indische Compagnie (WIC).

In de 18e eeuw verliest het fort haar betekenis als verdedigingswerk. Nu eens is het een kazerne, dan weer opslagplaats voor kruit of gevangenis. Vanaf 1967 neemt de Stichting Surinaams Museum zijn intrek in Fort Zeelandia. In 1982 vordert het Nationale Leger Fort Zeelandia: bevelhebber Desi Bouterse en zijn mannen huizen er. In de nacht van 8 december 1982 worden er 15 opposanten vermoord, de 'Decembermoorden'. In de jaren 90 wordt het fort met Nederlands geld fraai gerestaureerd.

Heden ten dage huist er het Nationaal Surinaams Museum met schitterende collecties uit een bewogen geschiedenis. Op zondagmorgen zijn er twee gratis rondleidingen, die vertellen over de geschiedenis van het oudste pand van Paramaribo.

Ook sprak Wittenberg eens met een neef van een slachtoffer. "We zaten samen op de put van de binnenplaats, toen kwam het hele verhaal eruit. De man zei: "Ik loop straks zelf weer naar buiten, maar mijn oom droegen ze naar buiten." Soms vragen gasten hem: 'waar gebeurde het precies?' Marcel Wittenberg wijst dan naar boven: "Daar, boven in bastion Veere, boven op mijn keuken."

Jaarlijks is er op 8 december een herdenking in het fort. Zeker in het begin was een restaurant op deze locatie nog wel een issue. "Wij bieden sinds we hier zitten de aanwezigen op 8 december koffie en cake aan, ook om de mensen er op een andere manier naar te laten kijken. Zo doen we wat terug richting de nabestaanden. Wij willen graag dat iedereen zich goed voelt in Baka Foto, dat vinden wij leuk en daar houden wij van."

Oog van de baas

Wittenberg zette in Suriname niet alleen koksopleidingen op, hij won ook de eerste editie van Flavors of the Amazon. Dat is een prestigieuze prijs waarbij chefs moeten werken met producten uit het Amazonegebied. Lokale producten als awara-olie, specerijen en aardvruchten waren de ingrediënten in de mystery basket. Die moesten we innovatief, technisch en bovenal smakelijk verwerken.

Maar met culinaire kwaliteiten alleen kom je er niet, training van je personeel, dat is in de hele Caribische regio van levensbelang. "Ik heb een goed team, bijna helemaal zelf getraind. Het is een mix van Creolen, Hindoestanen en Javanen. Mijn rechterhand in de keuken komt zo uit het bos, hij is begonnen als afwasser, maar stond na een paar weken al mee te koken. Eerst durfde hij me niet eens aan te kijken, nu runt hij zonder mij de hele keuken. We verlangen van onze mensen dat ze meedenken met het bedrijf, zeer gemotiveerd zijn en een dienstverlenende instelling hebben. Dat ligt in Suriname niet voor het oprapen. Ik zeg altijd tegen mijn medewerkers: 'Kijken, kijken en nog eens kijken.' Want als een gast de vinger opsteekt voor een volgend drankje, ben je eigenlijk al te laat!"

Toch moet 'de baas' er zelf wel altijd zijn. "Sleutelwoorden zijn continuïteit en kwaliteit. Als ik er ben werk ik mee en controleer ik. Als ik er even niet ben, ben ik nooit ver weg. Eigenlijk kan je het personeel niet alleen laten. Het kan ook onverwacht druk worden. Op een goede dag draaien we wel zestig tot zeventig couverts."

Kansen

Overdag is Baka Foto meer een brasserie. Dan zijn er broodjes of de bij Wittenberg onvermijdelijke pasta. "Maar we serveren dan ook tot vier uur een eenvoudige dagschotel voor omgerekend zo'n tien US-dollar. Vandaag is dat hachee met rode kool, morgen stamppot. Overdag zien we meer lokale mensen, Nederlandse stagiaires en toeristen, 's avonds ook toeristen, ambassadepersoneel en lokale en internationale business men. Dan heb je een viergangenmenu voor rond de vijftig US-dollar."

Verder organiseert Wittenberg themaavonden met wijn- en koffieleverancier Arthur Smith. "We hebben een traditie ingezet met de Hollandse Nieuwe Haringparty." Ook zijn er speciale avonden met asperges of levende kreeft. Lachend: "En wat denk je van een avondje Zeeuwse mosselen in Fort Zeelandia?"

De Waterkant van Paramaribo wordt grondig opgeknapt. Er komt een boardwalk, een wandelboulevard, vanaf het fort tot aan de SMS-steiger. De Nederlandse aannemer MNO Vervat heeft daarvoor een nieuwe damwand langs de oever geslagen, zodat er meer ruimte ontstaat. Ook bij het fort, kansen dus voor Baka Foto.

"We krijgen nu meer mogelijkheden om ons terras verder te ontwikkelen; dat moet ook wel want er komt zeker ook meer aanloop. Wij luisteren goed naar onze gasten. Baka Foto gaat met iets nieuws komen. Wat dat is? Dat is nog een verrassing!"

Marcel Wittenberg ziet kansen in een historische omgeving.

Medisch

Vragen over... jicht

Tekst: Wouter Mol

Wat is jicht?
Jicht is een ziekte die een ontsteking veroorzaakt in een gewricht, meestal aan de basis van de grote teen, soms in de middenvoet, enkel, knie of pols. De ontsteking geneest meestal binnen één tot drie weken, maar kan na verloop van tijd weer terugkomen. Dit noemen we een 'jichtaanval'. Heeft u meer dan drie aanvallen per jaar, dan spreken we van chronische jicht.

Wat zijn de oorzaken?
Het ontstaan van jicht hangt samen met een verhoogd urinezuurgehalte in het bloed. Het urinezuur vormt kristallen in het gewricht. Deze veroorzaken een ontsteking in het gewricht. Slechts één op de tien mensen met een verhoogd urinezuurgehalte in het bloed krijgt jicht. De kans hierop is groter als jicht in uw familie voorkomt. Alcoholgebruik, eiwitrijke maaltijden en plaspillen kunnen een aanval van jicht uitlokken. Ook na een operatie of verstuiking van het gewricht kan jicht optreden. De jichtkristallen kunnen ook nierstenen vormen.

- Jicht treft vooral mannen boven de veertig.
- Slaat de aandoening toe bij vrouwen - wat minder vaak gebeurt - is dit pas na de menopauze.
- Ten gevolge van aangeboren afwijkingen in de stofwisseling, komt jicht ook heel uitzonderlijk voor bij kinderen en jongeren.
- Jicht is meestal erfelijk bepaald.
- Andere risicofactoren zijn zwaarlijvigheid, suikerziekte, verhoogde bloeddruk, een gestoorde nierfunctie, leukemie en diverse stofwisselingsziekten.
- Omstandigheden kunnen een acute stijging van het urinezuurgehalte teweegbrengen, met een jichtaanval tot gevolg. Dit is bijvoorbeeld het geval na een zware inspanning, een heelkundige ingreep, chemotherapie of een overvloedige maaltijd, in stress-situaties of bij het gebruik van te veel alcohol.
- Ook purinerijke voeding (bijvoorbeeld orgaanvlees, ansjovis, sardines) en bepaalde geneesmiddelen (bijvoorbeeld plaspillen) kunnen de hoeveelheid urinezuur verhogen.

Misverstanden over het ontstaan van jicht
Jicht ontstaat door een te hoog urinezuurgehalte in het bloed. Dit zuur is afkomstig van specifieke eiwitten (purines) die voor 90 ptocent door het lichaam zelf worden aangemaakt en slechts voor 10 procent via de voeding worden aangevoerd. Er bestaan hardnekkige misverstanden over jicht.

- Jicht is het gevolg van een liederlijk leven.
- De typische symptomen van jicht werden al in de oudheid beschreven. Eeuwenlang werd deze reumatische aandoening geassocieerd met alcohol en rijke maaltijden. Vandaag weet men beter. Alcohol en rijkelijke maaltijden kunnen het urinezuurgehalte weliswaar tijdelijk verhogen en een jichtaanval uitlokken, maar liggen niet aan de basis van de aandoening zelf.
- Jicht is het gevolg van zure voeding.
- Het hoge urinezuurgehalte in het bloed wordt niet veroorzaakt door zure voeding. Tomaten, yoghurt en andere zure eetwaren werken jicht hoegenaamd niet in de hand.
- Jichtpatiënten hebben zuur bloed.
- Deze bewering is volledig uit de lucht gegrepen.

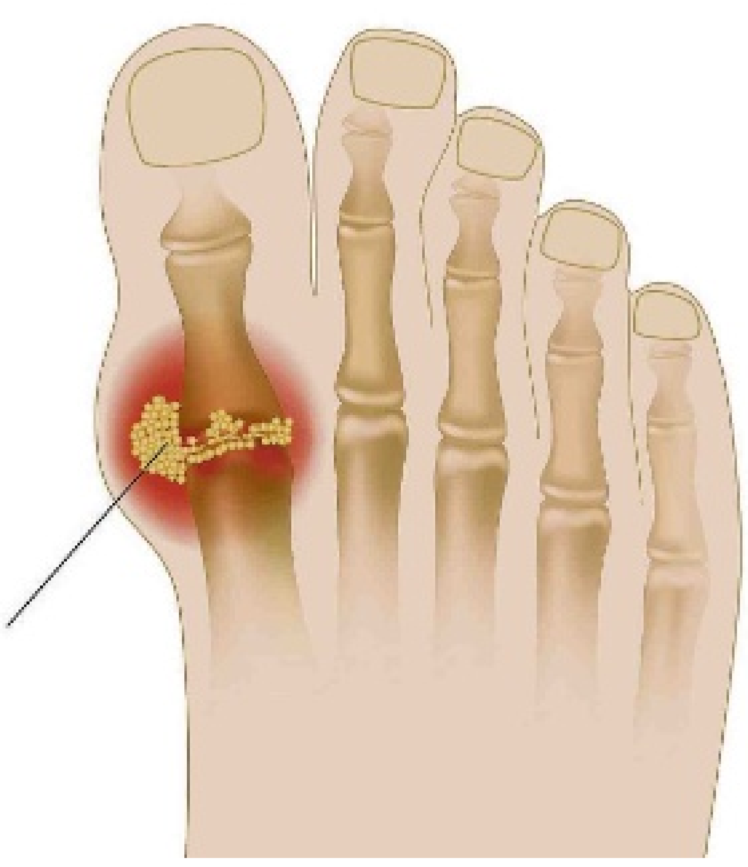

Hoe herkent u jicht? Wat zijn de eerste verschijnselen?

- In een eerste fase manifesteert jicht zich door acute gewrichtsontstekingen. Ze komen vooral voor aan de grote teen, maar kunnen ook toeslaan in de middenvoet, enkel, knie of pols. Het gewricht wordt rood, pijnlijk, gezwollen en warm. Soms heeft men ook lichte koorts.
- De aandoening treedt op in aanvallen. De ontstekingen ontstaan in korte tijd, zijn na 12 à 24 uur op hun hoogtepunt en verdwijnen meestal spontaan na één tot drie weken.
- Als men eenmaal een jichtaanval heeft gehad, is de kans op herhaling groot. Vaak zal het aantal aanvallen zelfs geleidelijk toenemen. Naarmate dit gebeurt, duren ze langer en verhoogt de kans dat ze meerdere gewrichten aantasten.
- Er is sprake van chronische jicht als er meer dan drie aanvallen per jaar optreden. Er ontstaan jichtknobbels (vooral aan vingers, tenen en oorschelpen) en de gewrichten en nieren kunnen worden aangetast. Deze kunnen zelfs onherstelbare schade oplopen indien men de aandoening niet behandelt.

Wat kunt u doen tegen de pijn?
Wanneer een gewricht dik, rood, warm en pijnlijk is, moet u het een tijdje ontzien. Leg het gewricht hoog en koel het met een natte omslag of ijs. Wikkel het ijs in een theedoek, zodat de huid niet bevriest. Zodra de klachten minder hevig zijn, is het juist belangrijk regelmatig te bewegen. Het voorkomt stijfheid en kan op den duur de pijn verminderen. Zware of langdurige belasting kunt u beter vermijden. Drink tenminste twee liter per dag. Vermijd alcohol en wees zuinig met eiwitrijke voeding.
Bij een aanval van jicht helpen ontstekingsremmende middelen zoals diclofenac, naproxen of ibuprofen. Deze middelen geven snel pijnvermindering. Als dat niet helpt, kan eventueel colchicine de pijn verminderen en de ontsteking remmen.

Waaruit bestaat de behandeling?
Wanneer u meer dan drie aanvallen per jaar hebt, en als u dagelijks en langdurig medicijnen wilt gebruiken om volgende aanvallen te voorkomen, kunt u geneesmiddelen gebruiken. Het gaat dan om middelen die het urinezuurgehalte in uw bloed verlagen (allopurinol of probenicide). Houd er rekening mee dat wanneer u met deze middelen begint de jicht tijdelijk kan opvlammen.

Hoe kunt u jicht voorkomen?
Jicht is niet goed te voorkomen. U kunt wel de kans op een jichtaanval verkleinen door gezond te leven en eventueel medicijnen te gebruiken.

Welke rol speelt voeding?
Door de doeltreffende medicatie en omdat de voeding slechts een kleine hoeveelheid purines aanbrengt, moeten jichtpatiënten zelden een streng purinevrij dieet volgen. Meestal volstaan gezonde voedingsgewoonten en het beperken van purinerijke en vette maaltijden.

Aanbevolen voeding:

- fruit en groenten (behalve linzen, gedroogde boontjes, erwtjes, paddestoelen, bloemkool en asperges);
- aardappelen, brood, deegwaren, granen;
- zuivelproducten;
- water (twee tot drie liter per dag).

Te beperken voeding:

- vlees (vooral wild en orgaanvlees zoals hart, niertjes, hersenen, zwezerik, lever);
- vis (vooral ansjovis, sardines, haring, makreel, mosselen, spiering en viskuit);
- zoete snoepjes en tussendoortjes (vooral op basis van fructose);
- alcohol (maximum één glas per dag).
- Jichtpatiënten met overgewicht doen er goed aan om de overtollige kilo's weg te werken. Dit moet evenwel steeds onder begeleiding van een diëtist gebeuren. Want onbezonnen afslanken kan leiden tot een verhoogde productie van urinezuur, met een jichtaanval als gevolg.

Klopt het dat overmatig alcoholgebruik de kans op jicht vergroot?
Alcohol heeft een slechte invloed op jicht. Dit heeft alles te maken met de stof purine die vrijkomt bij onze stofwisseling. De stof purine zorgt in ons lichaam voor urinezuur. Urinezuur kan kristallen vormen die neerslaan in de gewrichten en een acute gewrichtsontsteking kunnen veroorzaken. Te veel urinezuur kan leiden tot jichtaanvallen. Alcohol (en eiwitrijk voedsel) bevat veel purine. Mensen met jicht doen er dus goed aan niet, of zeer matig, te drinken. Alcohol verergert de klachten.

Om jichtaanvallen te voorkomen helpt het om geen alcohol drinken, weinig eiwitrijke voedingsmiddelen te eten en veel te drinken (geen alcohol dus) en sowieso niet overmatig te eten.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Psychologische aspecten bij tinnitus

De meeste mensen hebben weleens ervaren dat hun oor 'fluit'; een korte doch schelle pieptoon in één van je oren. Op Curaçao zeggen onze ouderen dat het gefluit in je oor, een teken is dat anderen over jou praten. Wanneer er vlakbij je oor iets is geklapt of geknald, zoals vuurwerk, kan je eveneens tijdelijk een pieptoon in je oor ervaren. Degenen die dit kennen, hebben voor eventjes ervaren wat een persoon die lijdt aan tinnitus dag in dag uit ervaart.

Tekst: Milangela Plate

Mensen die lijden aan tinnitus horen continu geluiden in één of beide oren. De geluiden kunnen heel divers zijn: een zoem, ruis, gepiep of geklop. Bij sommige patiënten zijn deze geluiden van voorbijgaande aard, maar bij velen houdt het geluid (onafgebroken) aan. Wel kan de intensiteit van het geluid gedurende een dag variëren; bijvoorbeeld 's ochtends sterker dan 's avonds of andersom.

Oorzaken
Een gang naar de huisarts, neuroloog, audioloog of KNO-arts is bij tinnitus niet overbodig, aangezien deze aandoening veelal een lichamelijke oorzaak kent. Zo treedt tinnitus vaak op in combinatie met gehoorverlies. Wanneer het heel erg stil is of wanneer u een oordopje indoet of uw oren met uw vingers dichthoudt ervaart u net als tinnituspatiënten een ruis of pieptoon. Bij mensen zonder gehoorverlies worden deze tonen doorgaans overschaduwd door andere geluiden waar de aandacht naartoe gaat. Mensen die slechthorend zijn geworden, ervaren door hun gehoorverlies minder externe geluiden, waardoor zij tinnitusgeluiden extra duidelijk waarnemen.
Problemen in het middenoor en spiertjes rond het oor die zich samentrekken kunnen eveneens tinnitus veroorzaken. Zo ook een hoge bloeddruk of een verwijd bloedvat dat in de buurt van de gehoorszenuw pulseert, met als gevolg een kloppend of tikkend geluid in het ritme van de hartslag.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden, het strekt te ver om in deze rubriek alle mogelijke lichamelijke oorzaken van tinnitus te bespreken.

Kinderen
Tinnitus komt zelden voor bij kinderen. Heel jonge kinderen geven soms, bij gebrek aan de juiste informatie en uitleg over hun aandoening, een hele andere en eigen uitleg aan het (tinnitus) geluid dat zij horen. Zo kan een kind dat aan tinnitus lijdt, het hebben over een monster, insect, trein, vrachtwagen, bij of wesp dat het hoort. Sommige kinderen hebben last van de tinnitusgeluiden, maar zijn er desondanks niet angstig of bezorgd onder. Kinderen die lijden aan deze aandoening kunnen moeite hebben om aandachtig te blijven luisteren in de klas. Sommigen hebben paniekaanvallen in de klas of zijn geneigd school/klas te vermijden omdat de vele extra prikkels hen van streek maken.

Psychische klachten
Tinnitus is een aandoening die weliswaar lichamelijk van aard is, maar die vervelende psychische klachten met zich mee kan brengen. Naar schatting ervaart zo'n 40 tot 50 procent van de tinnituspatiënten dusdanig veel psychische klachten door hun aandoening, dat deze hen belemmert in hun dagelijkse functioneren en/of zij inleveren aan levenskwaliteit.
Eén van de belangrijkste beperkingen is een beperkt concentratievermogen. Het continu horen van een vervelende toon vergt immers zoveel mentale inspanning en energie dat dit het vermogen om zich te concentreren (gedurende de dag) langzaam maar zeker afzwakt.
Stelt u zich maar eens voor hoe het zou zijn als er bij u op uw werkkamer een collega zit die van 's morgens vroeg tot het einde van de werkdag onafgebroken zit te fluiten, terwijl u zich moet concentreren op een belangrijke taak. Wanneer u zich hieraan begint te hinderen, kunt u in ieder geval uw collega vragen om (al is het een uur) op te houden met fluiten. Een tinnituspatiënt kan het geluid helaas niet doen ophouden.

Het lijden bij tinnitus (en de gevolgen hiervan) is te vergelijken met het lijden van mensen die last hebben van chronische pijn. Van de buitenkant is er aan de patiënt weinig bijzonders te zien; hun lijden is niet zichtbaar en voor velen ook niet voor te stellen.

Tinnituspatiënten zeggen vooral angst te hebben dat het geluid door de jaren heen sterker zal worden, niet meer zal verdwijnen of dat zij 'gek' worden.
Tinnituspatiënten hebben als gevolg van hun aandoening slaapproblemen, onrust, spanningsklachten en emotionele reacties zoals wanhoop, frustratie en somberheid.
Omdat mensen in hun omgeving hen niet begrijpen voelen tinnituspatiënten zich vaak ook eenzaam.
Niet verwonderlijk ontwikkelen veel tinnituspatiënten een angst- en/of depressieve stoornis en in sommige gevallen spelen er tevens gedachten aan zelfmoord of er zijn zelfs suïcidepogingen geweest.

Behandeling van tinnitus
Voor de meeste vormen van tinnitus kan de behandeling zich het beste richten op het wennen aan of het minder bewust worden van het hinderlijke geluid. In sommige gevallen kunnen hiertoe, via een hoortoestel dat zelf ruis geeft (wit geluid), externe geluiden worden aangeboden die ervoor zorgen dat tinnitus op de achtergrond raakt. Dit heet geluidsverrijking of geluidstherapie. Voor zover mij bekend zijn dergelijke apparaten op Curaçao (nog) niet beschikbaar.
Natuurgeluiden of favoriete muziek kunnen de tinnitus eveneens naar de achtergrond dringen. Ook activiteiten als familiebezoek, een spannend boek of leuke film helpen om niet steeds met de tinnitus bezig te zijn.

Het leren omgaan met de klachten van tinnitus is een van de moeilijkste maar ook belangrijkste aspecten van de behandeling van deze aandoening.
Door middel van cognitieve gedragstherapie kan een patiënt leren negatieve / stresserende gedachten zodanig om te buigen dat negatieve gevoelens en spanning verminderen, wat vaak gunstig van invloed is op tinnitus.

Belangrijk is verder dat de patiënt zich goed laat informeren over tinnitus en processen die tinnitus beïnvloeden.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog. Email: milangela.plate@takecare.an

‘Niet rommelen met beroep sociaal werker’

Heb beroep sociaal werker moet beschermd worden, zodat niet iedereen met dat beroep kan rommelen. Dat bepleit Keith Carlo, initiatiefnemer van ‘The 11th Biennial Conference of Caribbean and International Social Work Educators’ die in juli op Curaçao plaatsvond en werd gesponsord door ACSWE: de Association of Caribbean Social Work Educators.

Tekst: Marja Berk Foto: Ken Wong

Tijdens ‘The 11th Biennial Conference of Caribbean and International Social Work Educators’.

Keith Carlo woonde 23 jaar in Nederland waar hij medio jaren zeventig als sociaal werker bij Antilliaanse gezinnen al aandacht vroeg voor Antilliaanse probleemjongeren. In het algemeen leidt de opleiding sociaal werk je op om met mensen te werken. Je leert hoe je individuen of groepen op weg kunt helpen in de maatschappij of kunt helpen met problemen. Sociaal werk dient dus tevens een economisch belang.

Carlo: “Ik ben namens de regering coördinerend directeur geweest van het National Committee van de ACSWE. Daarnaast ben ik vicepresident van de ‘owner of the conference’, ook de ACSWE.”

Wat doet die ACSWE nu eigenlijk? De Association werd in 1997 opgericht om de normen van het maatschappelijk werk in het Caribisch gebied te verbeteren en organiseert elke twee jaar de Biennial Conference. Deze conferenties worden roulerend in het Caribisch gebied gehouden, en elk organiserend land heeft zijn eigen comité. “Als lid van de organisatie sprak ik met de regering om dit jaar als gastland op te treden. Ik moet daarbij wel vermelden dat slechts het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn gelooft in onze doelstellingen. Dat ministerie stelde geld beschikbaar waarbij het de bedoeling was dat de overige acht ministeries een deel zouden bijdragen. De hele Raad ging met deze plannen akkoord. Maar toen het erop aankwam gaven ze niet thuis. Ik heb geknokt, het was vechten tegen de bierkaai, maar opgeven was geen optie. Dat was precies wat ze wilden, dat ik de hele organisatie van de conferentie zou opgeven.”

Waarom? “De sociale problemen op het eiland zijn immens! Op diverse gebieden vinden veel activiteiten plaats, maar al die mensen worden niet ondersteund. Dat stuit op kritiek en daar zijn ze niet van gediend. Het behoeft geen betoog dat een conferentie als deze ook kritische mensen aantrekt. Dus je snapt het wel, denk ik.” Deelnemers bestaan uit docenten, professionals, sociale werkers uit het Caribisch gebied, maar ook uit Amerika en Europa.

Een van de oudste professionele sociale werkers op Curaçao is Stella Pieters Kwiers, schrijfster, cultureel antropologe en internationaal ontwikkelingsspecialist. Zij was één van de zeer gewaardeerde keynote speakers, uitgenodigd door Keith Carlo. Pieters Kwiers: “Mensen realiseren zich niet dat sociaal werk wel degelijk verbonden is met economische ontwikkeling. Mijn rol tijdens de conferentie was nieuwe ideeën over te brengen op sociale werkers. Ik heb veel ervaring opgedaan, onder meer in Afrika.” De opkomst op de conferentie was groot, maar of de boodschap ook echt is overgekomen zal de nabije toekomst uitwijzen. Waar Carlo zich druk om maakt is dat sociaal werk als sluitpost op de begroting wordt gezien.

Paard achter de wagen

“In plaats dat we preventief kunnen werken, spannen we het paard achter de wagen. Sociaal werk wordt helaas gezien als iets dat je kunt doen als de economie goed draait. Dan is er geld over en kan er geïnvesteerd worden. Maar het is een onderdeel om tot duurzame ontwikkeling van je land te komen en dat wordt niet begrepen. Het behoort tot de bedrijfskolom. Sociaal werk betekent niet alleen problemen oplossen en die zijn er, maar het is bedoeld om die juist te voorkomen!” Zowel Carlo als Pieters Kwiers trachten duidelijk te maken dat, om dat doel te bereiken, het budget gelijkelijk over alle ministeries verdeeld zou moeten worden. “Het is een gevecht en dat is ook de reden dat men de conferentie niet op het eiland wilde hebben. Maar de Nationale Organisatie van Welzijnswerkers moet actiever worden, hun mond open doen en ervoor gaan staan. Een goede sociale werker zal blootleggen waar het beleid verkeerd gaat. Ruim eenderde van de bevolking van dit eiland leeft onder de armoedegrens en dat is het resultaat van een verkeerd beleid, jarenlang!” Pieters Kwiers beaamt dit volmondig, hetgeen Carlo aanmoedigt zijn betoog vurig voort te zetten.

“We zijn heel goed geweest in de economische ontwikkeling, één van de rijkste landen in het Caribisch gebied. Er werd veel geld verdiend in de offshore bijvoorbeeld, dus we zijn financieel-economisch heel goed beziggeweest. Maar zó slecht in onderwijsvoering, het sociaal-culturele aspect, sport, gezondheid en milieu om maar eens een paar aspecten te noemen. Het zijn allemaal onderwerpen die onder sociale ontwikkeling vallen.” Pieters Kwiers knikt en vult aan: “Wij hebben een ontwikkeling doorgemaakt die niet mensgericht was. Daarom moet sociaal werk gekoppeld worden aan die ontwikkeling, dat heb ik getracht duidelijk te maken. Die ideeën werden goed ontvangen, maar men zit met smart te wachten op iemand die de kar trekt, het naar buiten brengt, ontwikkelt. Maar een omslag in het denken neemt veel tijd in beslag. Kijk, sociaal werk is begonnen met armenzorg, hetgeen zich uitbreidde van sociaal werk naar maatschappelijk werk. Vandaaruit naar ontwikkelingwerk. Dat stukje uitbreiding, daar zitten we nog steeds mee. Er bestaat een misverstand tussen de opvatting over dat sociale werk en maatschappelijk werk. Jongeren opvangen na school is geen sociaal werk. Duiken in complexe gezinsproblematiek, dat is sociaal werk. Dat omvat véél meer.”

Op dit moment wordt er hard gewerkt en stilgestaan bij de definitie van sociaal werk. Keith Carlo haakt in: “Internationaal is er een discussie gaande over die definitie. De International Association of School of Social Work is ermee bezig, alsook de International Federation of Social Workers en de International Council on Social Welfare. Het zijn drie grote internationale organisaties. Op dat niveau wordt stilgestaan bij de definitie van sociaal werk. Je mag dat verspilling van tijd vinden, maar iedereen noemt zich sociaal werker en het is ook een beroep dat nog steeds niet beschermd is. Kijk, iedereen doet wel iets sociaals maar dat maakt je nog geen professioneel sociaal werker. Als mijn dochter valt en ik plak een pleister op haar knie maakt mij dat nog steeds geen verpleegkundige, snap je wat ik bedoel?”

Pieters Kwiers vindt registratie van de sociale werkers dan ook noodzakelijk. “Zolang dat niet bestaat is iedereen sociaal werker! Natuurlijk is het te prijzen als mensen zich goedbedoeld bezighouden met maatschappelijke vraagstukken, maar je moet onderscheid maken tussen idealisten en professionals. De laatste groep weet namelijk hoe zij adequaat en ter zake kundig moeten handelen, daar hebben ze voor gestudeerd.” Sinds vijf jaar bestaat er op Curaçao een gerichte opleiding op masterniveau op de universiteit en Keith Carlo is één van de docenten. “Je ziet aan sommigen die de opleiding geven, dat zij geen kaas hebben gegeten van hetgeen sociaal werk exact inhoudt. Ze zijn er zelf niet voor opgeleid. Maar ze zwaaien wel ergens de scepter, voeren de boventoon en leiden sociaal werkers op. Dat wordt natuurlijk helemaal niks! Het beroep moet beschermd worden, maar daar is een goede organisatie voor nodig. En die is er hier nauwelijks. Dus het blijft filantropisch werk, wachten tot de economie goed draait en wachten op de kruimels. Dat moet stoppen.”

Tijdens zijn 23-jarige verblijf in Nederland werkte Carlo als sociaal werker, docent aan de Haagse Hogeschool en directeur van de nationale organisatie van welzijnswerkers. Die functies krijg je niet bij een pakje boter en Carlo is dan ook zichtbaar verontwaardigd. “Ik roep sinds ik terug ben, en dat is inmiddels 20 jaar, dat er geïnvesteerd moet worden in gezinsbeleid. Maar denk je dat het helpt? Ik zie kinderen van zeventien, jonger dan het moment van mijn terugkeer, die in de gevangenis belanden. Als we een preventiebeleid opzetten, moet je goed kunnen signaleren. Ik weet dat er vele organisaties bezigzijn om een beter welzijn te bevorderen maar als je geen synergie hebt, houdt het op. Als je het vergelijkt met een voetbalteam met elf spelers die elk de bal in een andere richting schoppen, zonder op elkaar te letten, dan is mijn punt wel duidelijk denk ik.” Volgens Carlo wordt er op het eiland een sectoraal beleid gevoerd, op elk gebied. Hij is van mening dat sociale ontwikkeling bij uitstek een interdisciplinair, multisectoraal en interministerieel beleid behoeft. “De minister van Sociale Ontwikkeling moet een coördinerende minister zijn. Hij moet over de hekken van zijn collega’s kijken wat ze aan het doen zijn. Maar er gebeuren zaken die haaks op elkaar staan. Hij wordt opgezadeld met kruimels, je bent sluitpost op de begroting. Wanneer alle posten zijn ingevuld gaan ze pas kijken wie er Sociale Ontwikkeling wil doen. En als je er dan eentje hebt mag hij niet over die hekken kijken en zich nergens mee bemoeien. Het is de reden dat er al decennia een pioniersbeleid wordt gevoerd.”

Als een pittbul

Als sociaal werker met een vracht aan ervaring zet hij door als een pittbul. Als mens wordt hij weleens moedeloos en vraagt hij zich af waar hij eigenlijk mee bezig is. Pieters Kwiers herkent het en verwoordt deze moedeloosheid als volgt: “Vooral als je ziet dat dingen weer terug gaan. Toen ik hier kwam, vijftien jaar geleden, gaf ik elke vrijdag aan de gedeputeerden een briefing over wat wij deden als sociaal werkers. Dat gebeurt niet meer. Er is geen enkele sociale werker die met een minister praat. Niemand die zich er ook voor interesseert, toen wel. Misschien heeft dat te maken met bepaalde politieke figuren. Als zij niet geïnteresseerd zijn, ben je snel klaar. Toen ik in de jaren tachtig terugkwam uit Nairobi, was er hier een premier die wel interesse had. Vlak daarna viel de regering en ik blijf van mening dat betrokkenheid persoonsgebonden is. We zijn dus niet vooruit maar achteruit gegaan. Je doet een stap naar voren en twee stappen naar achteren. Dat is frustrerend.”

Keith Carlo wil ook de hand in eigen boezem steken. “Je moet als sociaal werker meer respect afdwingen, eisen. Je hebt ervoor gestudeerd, het moet beschermd worden, zodat niet iedereen met dat beroep kan rommelen. En we moeten zeker meer onze mond opendoen zodat het ministerie van Sociale Ontwikkeling ons hoort en ervoor kan zorgen dat er meer geld vrijkomt. Natuurlijk is geld alleen niet de oplossing, het gaat om een goed plan, overtuiging, engagement en vooral niet moedeloos worden. Het kán veranderen. Het zijn structurele problemen, dus die kunnen ook structureel opgelost worden.” Er valt nog een lange weg te gaan voor deze Keith Carlo en Stella Pieters Kwiers. Maar opgeven? Dat nooit!

Lodewijk Daniël Gerharts

Lodewijk Daniël Gerharts, geboren in Nederland in 1901, kwam in 1926 naar Curaçao en vestigde zich in 1931 op Bonaire. ‘Mijnheer LD’ was 50 jaar lang een pionier op velerlei gebied, een succesvol ondernemer en een man met visie: hij haalde de KLM naar Bonaire en bouwde het eerste toeristenhotel van het eiland. Het is dit jaar, op 31 oktober, 30 jaar geleden dat hij overleed (1983). In de jaren daarvoor had hij zijn memoires op papier gezet. Deze werden nooit eerder gepubliceerd. Hierbij volgt daaruit een hoofdstuk, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Hugo Gerharts.

De nieuwe startbaan

De ingebruikstelling van de nieuwe startbaan in 1955 ging met enige feestelijkheid gepaard. Gezaghebber Wijs de Haseth had de organisatie in handen. Veel bezoekers waren van Curaçao overgekomen. Na de lunch was een autotocht in het programma opgenomen naar het Pekelmeer, waar de flamingo’s in grote getallen aanwezig waren. Een uur voor vertrek belde de gezaghebber mij, dat er een paar kleinigheden over het hoofd waren gezien en of ik wilde zorgen dat dit verholpen werd. Natuurlijk, meneer de Haseth, komt in orde. Maar ik moest nog naar de benzinepomp om te tanken en dat vergat ik.

We gingen op stap en in mijn auto waren de directeur van Shell Curaçao, de Directeur van de K.L.M. en de hoofdredacteur van de Beurs- en Nieuwsberichten. De EEG-weg was gedeeltelijk klaar. Wij konden slechts rijden tot de ‘Willemstoren’ en dan zou weer teruggereden worden. De flamingo’s deden hun best en stonden aangetreden.

We waren ongeveer halverwege en toen stopte mijn auto. “Willen de heren zo goed zijn over te stappen in andere auto’s, ik heb geen benzine meer.” De directeur van de Shell: “Wat heeft U niet meer? Benzine? De Shell agent? Dat heb ik nog nooit meegemaakt.”

Enfin, de heren in andere auto’s. Het laatste voertuig van de stoet was een politie-jeep. Ik vroeg aan de agenten die in de jeep waren het Fort op te roepen en te zeggen mijn kantoor op te bellen en opdracht te geven als de weerlicht een blik benzine te brengen. Maar snel hè?

Dat blik kwam, in de tank gedaan, auto gestart, en de wagen omgedraaid in de richting Kralendijk. En toen de stoet terug kwam, kon ik zeggen: “Willen de heren weer instappen?” “Hoe heeft U dát klaargspeeld, meneer Gerharts?” “Oh, dat is de bekende Shell service die we hier op Bonaire hebben”, was het antwoord.

Nog vele maanden na deze gebeurtenis kreeg ik telefonisch van Curaçao te horen, als een bezoeker werd aangekondigd: “Wil je zorgen dat er benzine in je auto zit?” Zulke dingen gebeuren alleen met mij.

In het begin van 1957 werd een signaal ontvangen van een DC-3 van de K.L.M. die onderweg was van St. Maarten naar Curaçao, dat een van de twee motoren uitgevallen was en dat hij zou proberen Bonaire te bereiken. Er was enige kans dat hij ook ons eiland niet zou kunnen halen, want de machine verloor langzaam hoogte. Politie, brandweer, het Rode Kruis, ambulance, dokter werden gealarmeerd en wij allen stonden klaar om te helpen als dat nodig zou zijn. Een boot werd uitgezonden naar de noordwestpunt om eventueel door te varen naar het oosten voor het geval het vliegtuig in zee zou dalen om dan de reddingsboot op te sporen.

Eindelijk kwam de machine in zicht. Laag boven de golven, aan de rechterzijde geheel bevuild met olie van de defecte motor. Wij reden naar het einde van de startbaan, waar de machine bleef staan. De deur ging open, er heerste kalmte aan boord. Passagiers hadden zwemvesten aan, een rubber boot lag klaar bij de deur. De eerste passagier die ik zag was een oude dame, die haar armen naar mij uitstrekte en zei: ‘Thank you God’. Ik: ‘I am not God, but you are welcome’. Als dank kreeg ik een dikke zoen.

(Volgende week: Van interneringskamp tot toeristenhotel)

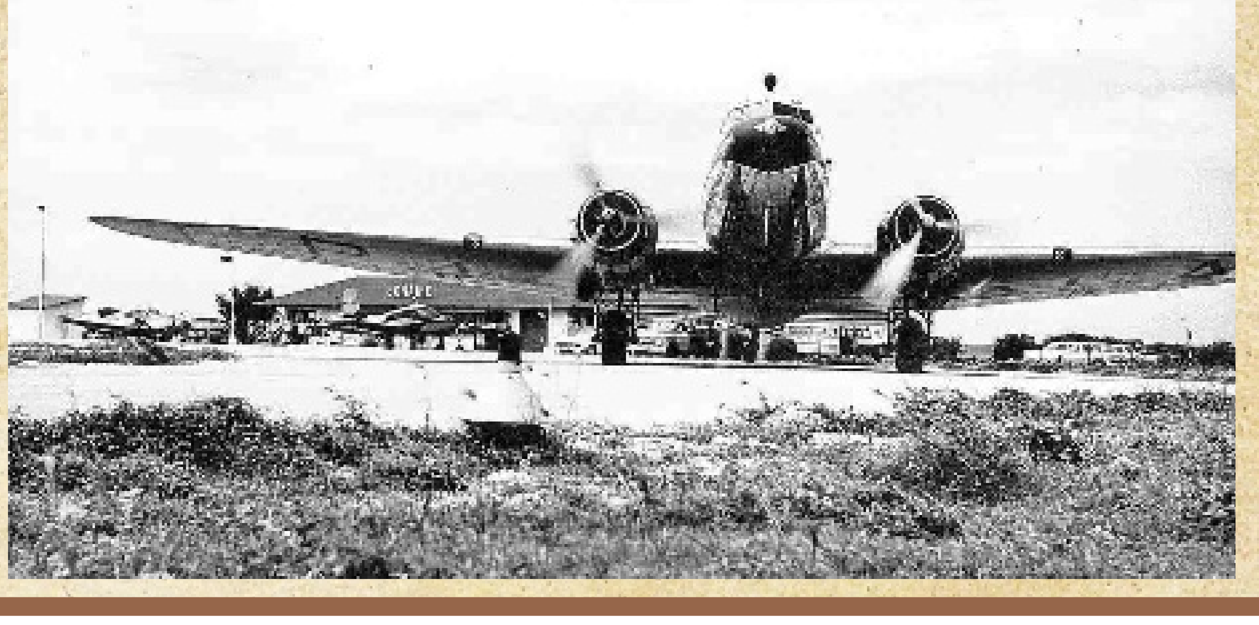

In Memoriam 'Julio Perrenal'

Even heb ik geaarzeld om bovenstaande titel te hanteren voor de woorden die ik zou willen wijden aan het overlijden van dr. Jules de Palm die voor vele Antillianen op zoveel gebieden een lichtend voorbeeld is geweest. Van verschillende kanten heeft men de overledene terecht veel lof toegezwaaid. Mij rest nog de poging om in de marge van zoveel Antilliaanse lof iets toe te voegen aan de woorden die reeds aan Jules de Palm zijn gewijd.

Tekst: Fred de Haas

De Palm was op de eerste plaats iemand die zich al vroeg bezighield met de plaats van het Nederlands in het Antilliaanse onderwijs, het Nederlands dat voor menig Antilliaans kind een bijna onoverkomelijk struikelblok zou blijken.
Jules leefde mee met het arme Curaçaose kind dat op school onverhoeds werd ondergedompeld in een wezensvreemde taal die het binnen zou leiden in een volslagen onbekende, beangstigende wereld. Hij begreep de onzekerheid en gevoelens van minderwaardigheid die de vanzelfsprekendheid van het Nederlands als taal van instructie met zich meebracht, hij begreep de voortschrijdende vervreemding van de Antilliaanse psyche, de aanval op de geest van al die kinderen die door de koloniale geschiedenis werden gedwongen een strijd aan te gaan die ze wel móesten verliezen, geïsoleerd als ze waren van de voedende taalbron die de Nederlandse kinderen in hun vaderland altijd ter beschikking stond, gedoemd om altijd fouten te maken, al deden ze nóg zo hun best. Voeg daarbij de historisch lange afwezigheid van enige doordachte taalpolitiek en een, op zijn zachtst gezegd, omstreden didactiek in het onderwijs en het rampzalige plaatje is compleet.

Maar Jules was er de man niet naar om zijn frustraties hierover op een onbeschaafde manier uit te dragen en het daarbij te laten. Velen op het eiland kunnen nog steeds een voorbeeld aan hem nemen! Hij besloot om verder te studeren en in een proefschrift (Groningen, 1969) te onderzoeken hoe het met dat onderwijs in het Nederlands op Curaçao gesteld was.

Het is nog steeds leerzaam om de pagina's die hij heeft gewijd aan de vele aspecten van het Nederlands en het onderwijs in het Nederlands op de Benedenwindse eilanden te lezen. Ze zijn nog altijd erg actueel.

Meer dan veertig jaar geleden maakte Jules een analyse van de fouten die kandidaat-bursalen zoal in het Nederlands plachten te maken. Op deze plaats moet ik volstaan met te zeggen dat de fouten die hij signaleerde meestal het gevolg waren van de invloed van de moedertaal: het Papiaments. De fouten betroffen het verkeerd gebruik van lidwoorden, persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden, vervoegingen, woordvolgorde, voorzetsels, bijwoorden, zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden, spelling en nog enkele zaken. Frustratie en gevoelens van minderwaardigheid waren het gevolg van dit voortdurend falen. En dit gevoel van permanente mislukking werd onbewust gecontinueerd door de in het onderwijs toegepaste en van Nederland gekopieerde didactiek die geen rekening hield met het feit dat Antilliaanse kinderen uit een totaal andere leef- en taalwereld kwamen. Men zag ze kennelijk - ook met de beste intenties - als 'minder taalvaardige Nederlandertjes'.
Op school bereikte de frustratie een hoogtepunt omdat de kinderen hun moedertaal niet móchten spreken en de vreemde taal – het Nederlands - niet kónden spreken.
Sindsdien is er veel gebeurd. Er heeft een grote kentering plaatsgevonden in het denken over de functie van het Papiaments in het onderwijs en de rol van het Nederlands binnen de Curaçaose samenleving. Veranderde inzichten hebben geleid tot het gebruik van de moedertaal in het onderwijs waarmee in 2002 officieel een begin werd gemaakt in het kleuter- en basisonderwijs.

Julio Perrenal

Maar wat heeft 'Julio Perrenal' met dit alles te maken? Veel. Maar op zijn minst 1/3! Want in zijn jonge jaren maakte Jules de Palm deel uit van het pas veel later bekend geworden driemanschap 'Julio Perrenal'.

'Julio Perrenal' was een naam die René de Rooij had gedistilleerd uit de letters van de namen Pierre (Lauffer), René (de Rooy) en Jules (de Palm). Colá Debrot, schrijver en oud-gouverneur van de toenmalige 'Nederlandse Antillen' heeft dit geheim ooit onthuld.
Pierre, Jules en René vonden dat er in de jaren veertig - de Tweede Wereldoorlog was in volle gang in Europa - alle reden was om een tegenwicht te bieden aan de overheersende Zuid-Amerikaanse, Amerikaanse en Nederlandse liedcultuur door originele teksten te schrijven in het Papiaments en originele melodieën te creëren op Antilliaanse ritmes.
De drie jongens waren toen iets ouder dan 20 en enthousiaste liefhebbers van hun moedertaal. Alle drie spraken ze voortreffelijk Nederlands - met dank aan de Hollandse fraters - en kenden vele verzen van Nederlandse dichters uit hun hoofd. Net als vele anderen zongen ze ook Nederlandse liederen als 'De paden op, de lanen in', liederen die nu eenmaal hoorden bij het cultureel Nederlands-Antilliaanse erfgoed van de jaren 40. Zij spraken voortreffelijk Papiaments, hun moedertaal, en hadden notie van de Spaanse literatuur.
Het driemanschap moest wel wat moeilijkheden overwinnen om de taak die zij zichzelf hadden gesteld enigszins plausibel te kunnen uitvoeren. Een van de grootste obstakels op hun muzikale weg was dat zij de kunst van het muziekschrijven niet beheersten en de melodieën die ze verzonnen steeds weer moesten herhalen totdat zij ze uit het hoofd kenden.
Maar zo maakten ze dan toch een aantal leuke liedjes, waarvan de versregels... rijmden. Dat was een wens van Jules de Palm die vond dat rijm hielp om de liedjes beter te onthouden. Pierre Lauffer was geen voorstander van rijm. In het liedje 'Nèshi di Maribomba' (Wespennest) dat hij alleen heeft geschreven, is het rijm dan ook afwezig. Maar Jules had natuurlijk wel gelijk. Liedjes op rijm zijn gemakkelijker te onthouden. Alleen was Pierre Lauffer zich er (onbewust) van bewust dat het Papiaments zich niet zo goed leende voor rijm. Het hoorde niet bij de taal. Het Papiaments moest het nu eenmaal hebben van melodie en ritme, de twee onmiskenbare steunpilaren van het Creoolse lied!

De Creoolse liedjes

In 1943 mocht 'Julio Perrenal' hun liedjes laten vertolken voor Radio Curom op Curaçao. Maar het trio dat de liedjes zou uitvoeren liet verstek gaan. In arren moede hebben Pierre, René en Jules toen zelf de liedjes maar gezongen met begeleiding van een gitarist die toevallig was op komen dagen. Die uitvoering is toen geen succes geworden en de liedjes raakten in de vergetelheid totdat ze werden herontdekt in de jaren 70 en op notenschrift vastgelegd door de - inmiddels ook overleden - Curaçaose musicus (bassist, gitarist) Julian Coco.

In 1979 verscheen bij uitgeverij De Bezige Bij toen eindelijk het boekje 'Julio Perrenal', waarin Jules de Palm onderhoudend vertelt over de vriendschap tussen hem, Pierre Lauffer en René de Rooij.

Merengue Merikano

Een van de eerste liedjes die door het driemanschap werd gemaakt was de 'Merengue Merikano' op een ritme dat het midden houdt tussen een Venezolaanse merengue en een Antilliaanse tumba. Dit liedje is bekendgeworden onder de naam 'Shon Ca' (= juffrouw Carmencita). In dat liedje wordt de Curaçaose meisjes verweten dat ze liever omgingen met de Amerikaanse militairen die na 1942 ter bescherming van de bevolking op Curaçao verbleven dan met de lokale jongens. Ze gaven de voorkeur aan 'Bill' boven 'Colá', maar vergaten dat na de oorlog Bill zou vertrekken en dat Colá zou blijven:

Merengue Merikano

M'a tira un tek na Punda
I topa ku Shon Ca
Ta kròs un Merikano
Un tersio bon zetá

Komo mi sa di djele
M'a keda babuká
Ta kiko Carmencita
B'a kibra ku Colá?

Gosa, gosa sin pensa otro kos
Sigui, sigui te baka kai na pos

Colá a subi warda
Ku kurason trankil
Sin pensa ni un momentu
Ku Carmen ta ku Bill

Ma guera ta bai kaba
Su chòmi ta bai kas
Shon Cá ku su fantochi
Gañá lo keda tras

Gosa, gosa sin pensa otro kos
Sigui, sigui te baka kai na pos

Julio Perrenal

Yankee Merengue

Ik wandelde naar Punda
en stootte op Shon Ca,
die pronkte met een Yankee
zo zat als een garnaal.

Omdat ik haar goed kende
wist ik niet wat ik zag:
is het dat Carmencita
Colá niet langer mag?

Feesten, feesten, dat
kan toch geen gevaar!
Later, later, dan zijn de
rapen gaar!

Colá die ging op wacht
staan,
zo rustig en zo stil.
Hoe kon hij ook bedenken:
'mijn Carmen is bij
Bill'?

De oorlog gaat ook over,
haar vriendje gaat naar
huis...
Shon Ca komt met haar
'air' van
een koude kermis thuis!

Feesten, feesten, dat
kan toch geen gevaar!
Later, later, dan zijn de
rapen gaar!

Vertaling: Fred de Haas

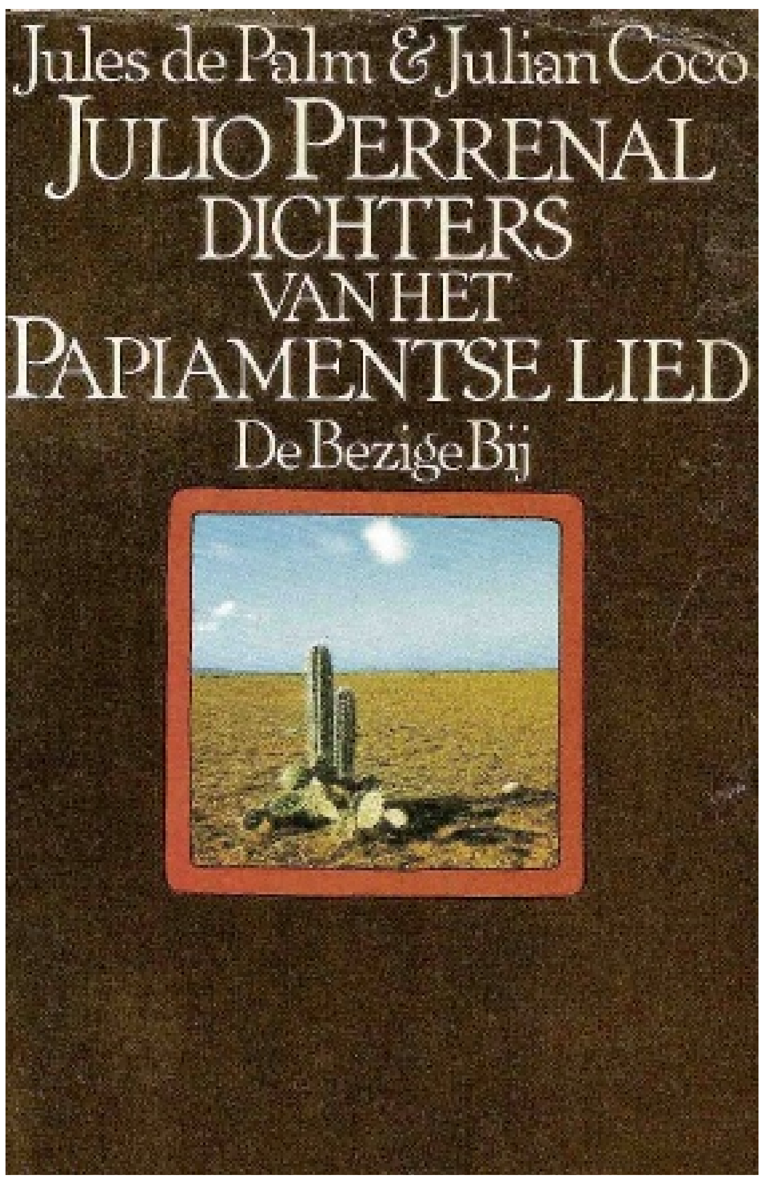

Skuridat

Een ander liedje dat ze met hun drieën maakten was 'Skuridat' (= Verduistering), een Curaçaose wals. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten ook op de Antillen de ramen worden verduisterd met zwarte houten schotten omdat de regering bang was voor nachtelijke vijandelijke aanvallen. Dat belette echter niet dat de mensen 's avonds gezellig voor hun donkere huisjes zaten te praten. De jongelui maakten ook graag gebruik van de duisternis om van de sociale controle af te zijn. Helaas sloegen ook straatrovers hun slag in het donker en de chauffeurs reden roekeloos omdat ze niet betrapt konden worden op verkeersovertredingen.
In het laatste couplet worden Hitler, Mussolini en de Japanse keizer Hirohito verwenst.

Skuridat

Awor ku lus a disparsé
Kòrsou a bira trist'unbé
I hendenan ta kik fadá
Ku nan bentananan será

Si bo ke dal un keiru afó
Ai perkurá no bai bo so
Pasobra tin hende golos
Ku ke hòrta bo kos

I si bo dal un stap robes
Tin risk'i kibra bo kabes
Chofùrnan tur ta bon purá
I abo pober ta matá

Si bo ke pasa un ratu bon
Pasa den alameda, shon,
Pa gosa señoritanan
Ta namorá nan yònkuman

Mas hopi kos a sosodé
Awor ku lus no ta sendé
Ta ken lo por a pensa esei
Promé ku guera t'ei

Ai, mare Dòis por spat mañan
Benito hoga den laman
Hirohito haña ki ku ta
Pa nos por biba sosegá

Uit: Julio Perrenal

Verduistering

Nu al het licht verdwenen is
en iedereen vol ergernis,
lijkt Curaçao wel een gesticht
met alle ramen stevig dicht.

En wil je dan toch ergens heen,
ga dan maar liever niet alleen!
Ook boeven gaan er graag op uit,
beschouwen je als buit.

En als je struikelt, wee, o wee!
riskeer je er je leven mee,
want wegpiraten hebben haast:
het is de dood die op je aast!

En als je toch iets leuks wilt doen,
ga dan maar naar het Stadsplantsoen,
dan zie je meisjes 's avonds laat
nog met hun vriendjes over straat.

En, o, wat is er veel geschied
- want al dat licht dat was er niet -
Wie zou dat ooit hebben gedacht
lang vóór die Oorlogsnacht!

O, Adolf, spring toch in de plee!
Verzuip, Benito, in de zee!
Hirohito, krijg het apezuur!
Dan keert de rust weer op den duur.

Vertaling: Fred de Haas

Beste Jules, je bent nu met je vrienden verenigd. Bai tira un tèk na Punda celeste!

Culturele Agenda

Bloemhof met Talento skondi

Vanaf 19 oktober tot 2 november aanstaande houdt het Prinses Wilhelmina Fonds (PWF) een tentoonstelling in Landhuis Bloemhof met onder anderen schilderijen en mozaïek. Alle tentoongestelde werkstukken zijn gemaakt door de cliënten van het 'Sentro di terapia i rekreashon Myrna Vinck'. Behalve inzake het belang van therapie tijdens het herstel van een kankerpatiënt of een persoon die de ziekte overleefd heeft, biedt 'Sentro Myrna Vinck' niet alleen hulp om met de ziekte te leren omgaan, maar ook begeleiding, therapie in vrijetijdsbesteding en vertier. Van maandag tot en met vrijdag kunnen alle geregistreerde cliënten van het PWF in de ochtenden terecht voor gevarieerde activiteiten in een hiervoor aangepaste ruimte. Daar kunnen ze onder begeleiding praten, discussiëren en een plezierige tijd samen doorbrengen.
Het is een ontmoetingsplek waar men zich een paar uur per dag even uit de alledaagse omgeving kan terugtrekken voor afleiding, manuele therapieën en recreatie en ook voor het positief ontwikkelen van hun zelfbeeld. De manuele therapieën bestaan onder meer uit objecten vervaardigen die gemaakt zijn van kralen, mozaïek en tekeningen maar ook gezelschapsspelen zoals domino. Wat de cliënten aldaar leren kunnen ze ook thuis toepassen. Tegenwoordig kan de cliënt ook participeren in het nieuwe koor van het PWF. Het bestuur van het fonds is zeer tevreden met de resultaten van de therapieën en wil daarom het belang hiervan benadrukken. Deze therapieën komen niet alleen de genezing van de cliënt ten goede maar ook de hele familie, want zij kunnen hierdoor de vooruitgang en het genezingsproces volgen.
Het bestuur van het PWF is allen dankbaar die zich vrijwillig voor het fonds inzetten en hun tijd aan dit goede doel wijden. Een speciale vermelding gaat naar de kunstenaars Papi Adriana, Marjon Wegman en Luis Pirona van het Venezolaanse Consulaat. Door hun inzet kon het Prinses Wilhelmina Fonds deze speciale expositie organiseren met mozaïek en schilderijen. Alle inkomsten uit de verkoop van deze expositie zijn bestemd voor de aanschaf van materiaal en onderhoud van het Sentro di Rekreashon i Terapia. De expositie is tot en met 2 november nog te bezichtigen. Landhuis Bloemhof is geopend van dinsdag tot en met zaterdag van 09.00 - 14.00 uur. De entree is gratis.

Een van de tentoongestelde werken van cliënten van het 'Sentro di terapia i rekreashon Myrna Vinck'.

Rondleidingen Ascencion

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert op de donderdagen 24 en 31 oktober een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gulden p.p., koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 8641950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Concert Kraayenhof

Op 2 november organiseren het Cultureel Comité Fortkerk en de Curaçaosche Kunstkring een concert met de bekende bandoneonspeler Carel Kraayenhof en zijn sextet. Carel werd bekend toen hij 'Adios Nonino' speelde tijdens het kerkelijke huwelijk van prins Willem Alexander en prinses Máxima.
Het concert vindt plaats in de Ballroom van het Santa Barbara Beach & Golf Resort op zaterdag 2 november om 20.00 uur. Kaarten kosten 100 gulden per stuk.

Nieuws op cultureel gebied? Stuurt u uw info zo spoedig mogelijk naar agenda.cultuur@gmail.com

IFFR: Capture Curaçao

De door Curaçao International Film Festival Rotterdam georganiseerde digitale fotografie-wedstrijd gaat weer beginnen. De wedstrijd is uitsluitend voor ingezetenen van Curaçao, van alle leeftijden. Deelname is gratis.

Deelnemers moeten een digitale foto maken met een onderwerp dat past in een of meer hieronder vermelde thema's.
Voor de 2014-editie zijn er vier kleurencategorieën en één zwart-wit-categorie. Art of Nature / Celebration / Smile / The Look of Sound. De enige categorie die alleen zwart-wit-foto's accepteert heeft als thema: Floating.
Deelnemers mogen aan zoveel categorieën deelnemen als zij willen, maar met een maximum van één foto per categorie. De foto ingezonden voor de wedstrijd moet genomen zijn op Curaçao.
Geïnteresseerden kunnen naar www.curacaoiffr.com gaan, een gratis account aanmaken en de foto in de juiste categorie laden.
De periode van inzending loopt van 1 november 2013 tot middernacht op 28 februari 2014.
De jury maakt eerst een selectie van 10 foto's uit elke categorie, totaal 50 foto's dus. De juryselectie wordt als zodanig aangegeven op de website op 15 maart 2014. Uit deze selectie kiest de jury één winnaar per categorie, totaal vijf juryprijswinnaars dus die elk beloond worden met een geldprijs van 750 gulden.
De juryselectie van 50 foto's komt in aanmerking voor de publiekskeuzeprijs. De periode van online-stemmen begint op 16 maart en eindigt om middernacht op 31 maart 2014. De foto met het hoogste aantal stemmen op het moment van sluiting wint de Publiekskeuzeprijs.
De winnaar van de Publiekskeuzeprijs ontvangt volledige accreditatie als speciale Curaçao IFFR 2014-gastfotograaf voor alle officiële evenementen in het kader van Curaçao IFFR 2014. Deze prijs is persoonlijk en niet-overdraagbaar.
De winnaars van de juryprijzen en de publiekskeuzeprijs worden bekendgemaakt bij de opening van de Curaçao IFFR-expositie op 1 april 2014.

Jules de Palm

Een ingetogen afscheid

Op een droevig moment als dit, waarbij een heel dierbaar persoon mij ontvallen is, zou ik het niet willen hebben over zijn vele verdiensten op literair èn taalkundig gebied. Zelf wilde hij niet eens opgebaard worden, maar in stilte gecremeerd. Cola Debrot heeft Jules de Palm ooit getypeerd als een van die auteurs, die de moed weten op te brengen om in alle eenvoud hun ware aard te tonen. Dat is nu weer duidelijk gebleken. Ik probeer dus iets te schrijven dat past bij een meer ingetogen afscheid.

Jules de Palm (midden) met links Henry Habibe en rechts Alwin Toppenberg tijdens een recent bezoek.

Tekst: Henry Habibe

Ik heb nogal wat leermeesters gehad. Ook van het soort bij wie je nooit in de klas hebt gezeten. Dat zijn de mensen die je bij gewone gesprekken zo weten te inspireren dat je gefascineerd raakt. Zo'n leermeester was Jules de Palm. Ik moet een eerstejaars of tweedejaars student zijn geweest, toen ik kennis met hem maakte. Ik studeerde toen aan de Katholieke Universiteit in Nijmegen en bezocht hem een aantal keren op zijn kantoor in Den Haag. Hij was directeur van het Centraal Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen (CBTCB) en sprak tijdens die bezoeken onder meer ook over zijn Curaçaose jeugd. Zijn naam was ik al eerder tegengekomen in de Antilliaanse Cahiers, waarvan hij in 1956 samen met Cola Debrot en Henk Dennert de redactie vormde. De Palm schreef in 1949-1950 al essays in El Dorado, het maandblad ter behartiging van de belangen van Suriname en de Nederlandse Antillen. Daarvóór was hij onderwijzer op Curaçao en Aruba.

Direct bij het eerste contact boeide De Palm mij. Hij had, bijvoorbeeld, samen met Pierre Lauffer en René de Rooy liedjes in het Papiaments gecomponeerd. Dat is iets waar men in de beginjaren veertig nog niet over piekerde. Op feestjes werd toen nog geen muziek met Papiamentse teksten gespeeld. Het was een tijd waarin de bevolking geen waarde hechtte aan de landstaal. Maar het trio zong de liedjes alleen in eigen kring, terwijl er één op een houten kist trommelde. De bedoeling was om zo liedjes, maar ook literatuur in de landstaal voort te brengen en te bevorderen.

Jules vertelde ook hoe René de Rooy hem eens verweten had: 'Jullie hebben een taal, een prachtige taal met rijkdom aan klanken en wat doen jullie ermee?' Hij vertelde hoe hij samen met Pierre ging luisteren naar native speakers, die deze taal zuiver spraken. Hun Papiaments was nog vrij van lexicale beïnvloeding door het Nederlands (De Palm gebruikte daarbij het woord 'geïnfecteerd'). Ook hoe Pierre hem af en toe verraste met zijn nieuwe verzen in het Papiaments. De Palm liet soms ook gedichten in het Nederlands horen. Een van zijn favorieten was Jan Engelman (1900-1972). Hij vertelde tevens dat toen Pierre aan zijn vrienden (daartoe behoorde ook Luis Daal) bekend maakte dat hij (Pierre) al een poos bezig was met het schrijven van poëzie in de landstaal, Luis tegen Pierre was uitgevallen: 'Je onthoudt ons volk iets waar het recht op heeft!'

Ik ging graag van Nijmegen naar Den Haag, want er viel in het kantoor van De Palm veel over de cultuur van Curaçao te leren. Als onderwijzer, als taalkundige en als letterkundige had hij interessante dingen te vertellen. Bij een van die 'tertulia's' schonk hij mij een exemplaar van het eerste nummer van Simadan. Op de omslag pronkte een tekening van Chal Corsen: het stelde een hoorn voor, door twee handen vastgehouden en uit die hoorn stroomde het woord 'simadan'. Ik weet niet hoe het komt, maar dat beeld gebruikte ik later in een van mijn gedichten: 'for di un kachu, suplá fo'i un kabés yen di strea...' (uit een hoorn, geblazen door een kop vol sterren).

Omstreeks die tijd begon ik mijn eerste dichterlijke vingeroefeningen op papier te zetten. Op een dag deed ik ze aan Jules toekomen met de vraag wat hij ervan vond. De Curaçaose onderwijzer, die mij zo geboeid had met zijn spannende verhalen, gaf me toen voor ieder gedicht een cijfer. Nog wat later schreef hij met betrekking tot die eerste pennenvruchten: 'Persoonlijk verwacht ik heel veel van de jonge, nog vrij onbekende dichter Habibe...' Het behoeft dus niet te verbazen dat ik mijn veel later in het Papiaments geschreven gedicht, 'Papiamentu na kaminda' (Papiaments onderweg) opgedragen heb aan... Julio Perrenal. Ik wilde de man, van wie ik zoveel geleerd had, eren en via hem óók Pierre Lauffer en René de Rooy. Ik had, na de jaren zestig, regelmatig nog contact met Jules. Wij correspondeerden bij tijd en wijle met elkaar.

In 1992 werd dr. De Palm door de overheid uitgenodigd om op de middelbare scholen iets voor de leerlingen op zijn geboorte-eiland te doen. Op drie van die scholen heeft hij lezingen gehouden. Hij heeft daarbij onder meer over zijn boezemvriend Pierre Lauffer gesproken. Tot zijn grote verbazing constateerde hij dat Lauffer bij de leerlingen niet bekend was. De man, die zijn gehele leven zijn best gedaan heeft voor het onderwijs op Curaçao (proefschrift: Het Nederlands op de Curaçaose school, 1969) en het culturele zelfbewustzijn van zijn eiland, werd anno 1992 geconfronteerd met scholieren die niets meer wisten over Julio Perrenal. Om maar te zwijgen over de nationale dichter van het eiland! De Palm: 'Nota bene, de man die zijn Bloemlezing Di Nos had opgedragen aan de jeugd van Bonaire, Curaçao en Aruba!'

Jules de Palm

In de jaren negentig werd het contact met Jules moeilijker vanwege zijn blindheid. Hij leefde teruggetrokken. Hij wenste geen telefoontjes meer te ontvangen en had dan ook een geheim nummer. In 1993 schreef hij: 'Ora bo yega Ulanda, si no ta muchu molèster, skirbi mi un kartika, duna mi bo adres i number di telefòn, anto ami lo kontakt bo (Als je in Nederland aankomt en het niet te lastig is, stuur me dan een briefje en geef me je adres en telefoonnummer, dan zal ik je wel bellen). Het lukte mij een hele tijd niet meer (gedurende het eerste decennium van de 21e eeuw) contact met hem te maken. Totdat Alwin Toppenberg (klasgenoot uit mijn Arubaanse mulo-tijd), mij de weg naar Jules de Palm wees. Wij hebben hem in 2012 samen een bezoek gebracht. Hij was het gezichtsvermogen helemaal kwijt, maar zijn geheugen was voortreffelijk. Ik heb hem daarna nog twee keer bezocht: op kerstdag 2012 en met Pasen 2013. Op 28 september jl. reed ik in de tram langs 'Bosch en Duin' en dacht ik meteen weer aan hem. Van Alwin Toppenberg vernam ik dat hij op 30 september overleden is.

Sosegá na pas, Maestro Jules!

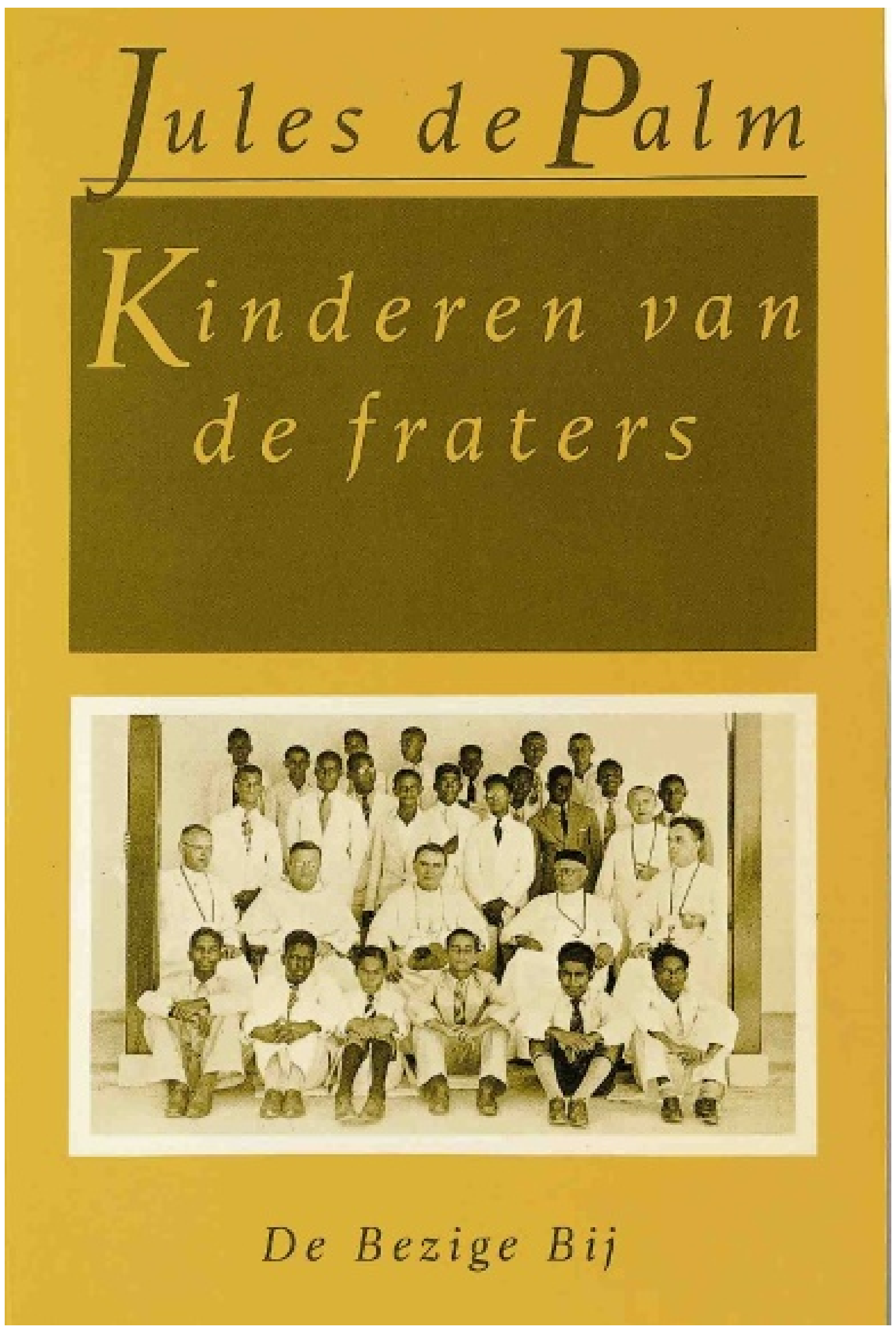

Kinderen van de fraters uit 1986 gaat over het aanleren van Nederlands als vreemde taal en de haat/liefde waarmee De Palm terugkijkt op de tien jaar dat hij op Curaçao bij de fraters op school heeft gezeten.

Letra

Cynthia McLeod
Van Cynthia McLeod, bekend om haar historische romans over de Surinaamse slavernij, is zojuist verschenen 'Tutuba, het meisje van De Leusden', gebaseerd op de historische studie van Leo Balai: 'Het slavenschip Leusden, Slavenschepen en de West-Indische Compagnie 1720-1738'. Door een fout van de kapitein liep De Leusden vast op een zandbank in de Marowijnerivier. 'Een voorbeeld van uitzonderlijke barbaarsheid', noemt Balai het optreden van de kapitein en de bemanning in zijn proefschrift. Want toen bleek dat het schip zou zinken, werden de gevangenen - ongeveer 600 personen - die zich op dat moment op het dek bevonden voor de maaltijd, gemaand naar het slavenruim te gaan. De luiken werden dichtgetimmerd om te voorkomen dat zij konden ontsnappen. Slechts 16 Afrikanen overleefden de ramp. Alle overigen stierven de verstikkingsdood. De fictieve Tutuba is een mooi meisje. Een matroos had zijn oog op haar laten vallen, waardoor ze enkele privileges kreeg en de ramp overleeft. Ze komt terecht op de slavenmarkt in Paramaribo, waar ze wordt verkocht aan Charlotte Elisabeth van der Lith van de plantage Breukelerwaard. Het verhaal is fictief, maar McLeod heeft veelvuldig gebruik gemaakt van het proefschrift van Balai.

André Loor: 'André Loor vertelt, Suriname 1850-1950'. Een schitterend uitgegeven, geïllustreerde publicatie over de periode 1850-1950. Aan de hand van foto's uit verschillende archieven, verhalen en informatie laat de historicus Loor zien welke grote veranderingen hebben plaatsgevonden in Suriname. De lezer wordt geïnformeerd over de plantages, de wisselcultuur, de plantenziektes en natuurlijk het leven van de slaven op de plantages. Een kleine advertentie uit 'De Surinaamsche Courant' van 1832 spreekt boekdelen: 'Weggeloopen den Neger, genaamd Fredrik Augustus'. Het boek heeft 11 hoofdstukken. In het hoofdstuk over 'bestuur' lezen we over de vele conflicten die er waren tussen planters en gouverneur, over kledingvoorschriften voor de Statenleden, die zich voor vergaderingen in het zwart moesten kleden, de stap-voor-stap invoering van het algemene kiesrecht. In het hoofdstuk 'onderwijs' lezen we over de rol van de kerken, zoals de rk-kerk en de Vlechtschool van het Maria Patronaat. En nog heel veel meer. Er zijn hoofdstukken over gezondheidszorg, mijnbouw, verkeer en het alledaagse leven. Over wasvrouwen, radioprogramma's, muziek en amusement. Buitengewoon informatief.

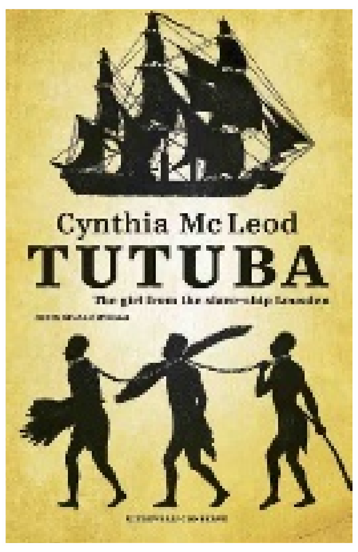

Ars Poëtica

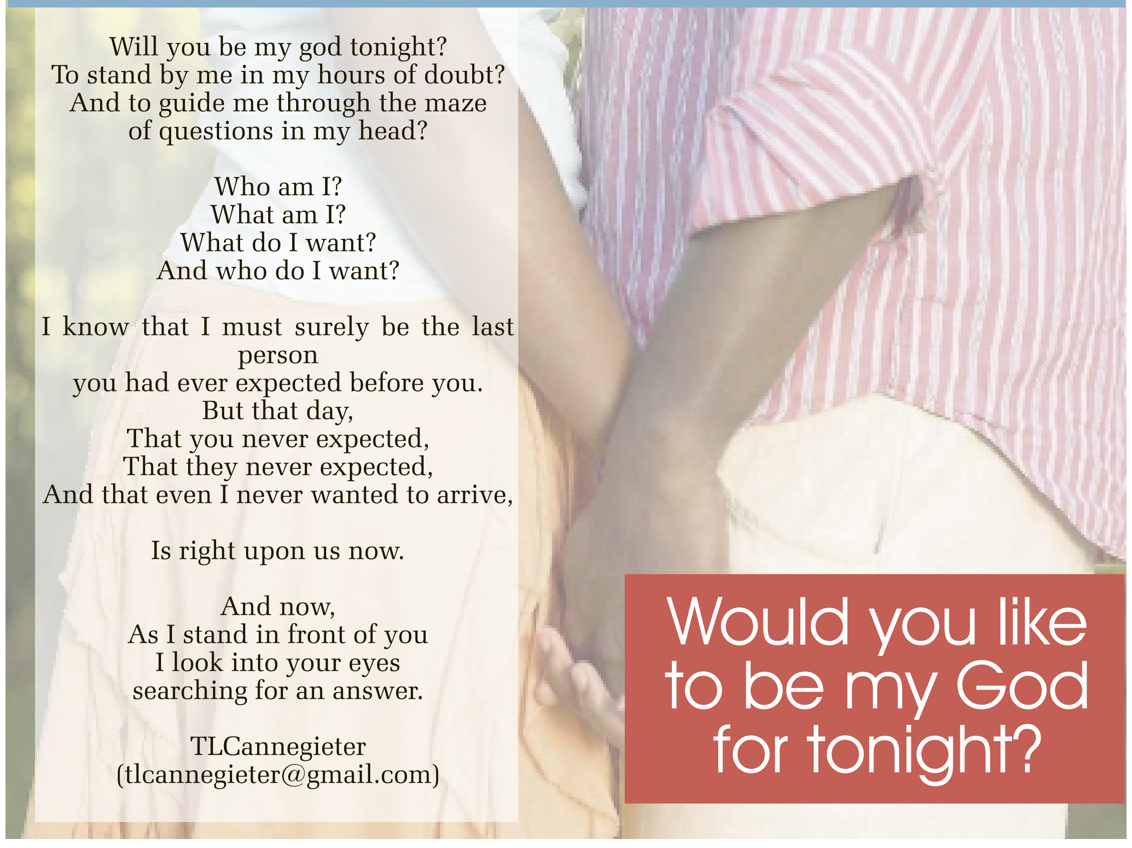

Will you be my god tonight?
To stand by me in my hours of doubt?
And to guide me through the maze
of questions in my head?

Who am I?
What am I?
What do I want?
And who do I want?

I know that I must surely be the last person
you had ever expected before you.
But that day,
That you never expected,
That they never expected,
And that even I never wanted to arrive,

Is right upon us now.

And now,
As I stand in front of you
I look into your eyes
searching for an answer.

TLCannegieter
(tlcannegieter@gmail.com)

Huntu Kòrsou

'Dienstbaarheid als service' (4)

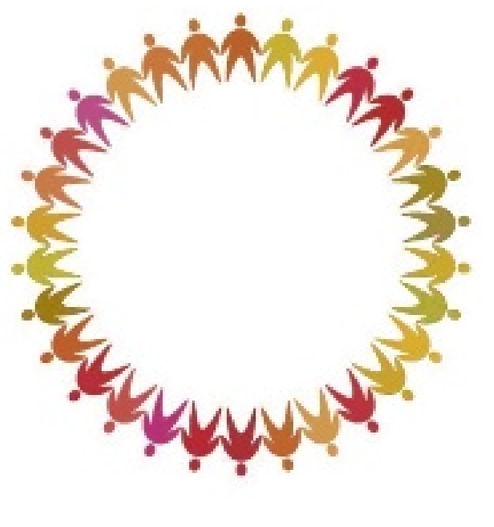

Stipt om elf uur ontmoet ik Kiwanis Club Curaçao (KCC) in de personen van voorzitter Marlon der Meer en pr-man Anthony Haile. Ook deze service club zet zich op haar manier in voor een 'better quality of life' op ons eiland.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Zij draagt haar steentje bij aan een mooiere mens en samenleving. Hoe en waarom zij dit doet zijn de vragen die op het puntje van mijn tong liggen.

Haile zegt: "Al bijna 49 jaar vervullen wij een belangrijke rol in de sociale ontwikkeling van de gemeenschap. Er is veel behoefte aan steun, want veel mensen leven hier in erbarmelijke omstandigheden." Der Meer vult aan: "Onze missie is dan ook dat wij ons dienstbaar inzetten. Wij zijn een club voor de gemeenschap. En speciaal voor kinderen, want zij zijn degenen die morgen hier de touwtjes in handen hebben. Zij zijn onze toekomst en hen ondersteunen bij hun ontwikkeling is een investering in een stevige fundering."
Dat niet alleen Kiwanis Curaçao deze doelgroep belangrijk vindt, blijkt uit het feit dat deze visie door alle Kiwanis wereldwijd gedragen wordt.

KCC is in 1964 opgericht als eerste Kiwanis op ons eiland. Momenteel telt de organisatie 30 leden die op vrijwillige basis activiteiten ontplooien. Maar niet alleen volwassenen zijn actief. Ook kinderen en jongeren doen mee. Zodat dienstbaarheid als service voor de gemeenschap met de paplepel wordt ingegoten. "Voor de allerkleinsten hebben wij de Kids Club, voor kinderen van de basisschool de Builders Club en voor studenten de Circle K Club", legt Der Meer uit. Zelfs gehandicapten doen mee in de Action Club, omdat zij uiteraard ook deel uitmaken van de maatschappij." En zo zetten verschillende lagen van de bevolking zich in voor een gezamenlijk doel.

Wat betreft de activiteiten zijn er genoeg om op te noemen. Eén ervan is het project 'Terrific Kids'. Kinderen van vijf basisscholen krijgen les in het ontwikkelen van hun talenten. Met het initiatief 'BUG' (Bringing Up the Grades) stimuleert Kiwanis schoolkinderen om betere leerprestaties te leveren. Leerlingen die het 'goed' doen op school worden in het zonnetje gezet. "Op deze manier willen wij van Kiwanis hen een schouderklopje geven voor hun mooie prestaties", geeft Haile aan. "Wat wij kunnen bijdragen doen wij, al is het wat kleins. Wij realiseren ons dat wij met onze activiteiten als het ware de vis geven, het leren vissen gaat boven onze pet. Dit moet in samenwerking met de overheid opgepakt worden."

Voor Haile betekent het verankeren van duurzame ontwikkeling in de samenleving: "Meer samenwerking tussen verschillende organisaties. Ik hoop dat in de toekomst alle service clubs gezamenlijk uitzoeken welke projecten van belang zijn. En als de overheid zich hierbij aansluit gaat ons eiland met stappen vooruit."

Na deze boodschap van Haile, realiseer ik mij dat Huntu Kòrsou ook deze mening deelt en dat dit de reden is waarom zij is opgericht. Samen staan we sterk en kunnen wij bergen verzetten. Mooie wijsheid die KCC mij voorspiegelt en die ik dankzij deze column met u kan delen.

Meer informatie: www.facebook.com/kiwanis.curacao

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

De biná

De biná, dat is de lokale naam voor het witstaarthertje; in het Engels whitetailed deer. Latijnse naam: odocoileus virginianus. Op het hele vasteland van Noord- en Zuid-Amerika komen 14 verschillende hertensoorten voor. De kleinste soort weegt ongeveer 3,5 kilo. Die leeft voornamelijk in het oerwoud, op hogere gedeeltes ook wel bekend als de 'cloud forest'. Het grootste exemplaar weegt wel 130 kg.

Het is gebleken dat ze onder te verdelen zijn in zo'n zes families waarvan ons witstaarthertje er een is. De biná zoals wij die kennen komt in iets groter formaat voor in heel de Amerika's. Ze kunnen zeker zo'n 50 kilo wegen maar op Curaçao zijn ze gemiddeld (de mannetjes) tussen de 35 en de 40 kilo. Vrouwtjes en mannetjes zijn net zoals in de film Bambi, te onderscheiden aan hun gewei. Mannetjes hebben een mooi vertakt gewei. Aangezien een heel groot gewei ook zorgt voor meer vochtverlies in de tropen, hebben onze mannetjesherten een iets kleiner, maar niet minder 'fijn' gewei.
Ons witstaarthertje is waarschijnlijk oorspronkelijk meegenomen door de Indianen die vanaf het vasteland langs de eilanden gingen. Mogelijk was het handelswaar, mogelijk als proviand. In de tijd dat ik in de Peruaanse jungle woonde, werd hert, eenmaal geslacht, op allerlei manieren geconserveerd door de Indianen, gerookt, gezouten of gedroogd aan speciale lijnen. Maar ik kan me dus voorstellen dat als je een tijdje onderweg bent in je korjaal het gemakkelijker is om de dieren levend mee te nemen, uit te zetten en indien nodig te bejagen. Enfin, in die tijd legden de Indianen hele afstanden af langs de verschillende eilanden. En hoe het ook zij, het witstaarthertje vertoeft van oorsprong langer op het eiland dan vele andere species en is onderhand dus een echte 'yu di Kòrsou', onze eigen lokale eilandsoort, een tikkeltje kleiner dan op het vasteland.
Zoals met vele diersoorten is gebeurd die op een eiland leven krijg je door natuurlijke selectie op een gegeven moment een andere soort. Ons hert wordt dan ook gezien als een ondersoort van zijn Noord- en Zuid-Amerikaanse broeders. Als kind was ik een van de gelukkigen die ze nog regelmatig zag tijdens onze wekelijkse paardrij-uitjes op Malpais, in de buurt waar nu de laatste rustplaats van van alles en nog wat is (huisvuil bijvoorbeeld), Ik dacht een keer 'hé, wat een rare cactus', want van ver, en als je ze niet verwacht, lijkt zo'n hertenkop met van die ronde oortjes met een beetje fantasie best op een infrou. Tot mijn verbazing rende de infrou weg met daarnaast nog een kleintje. Dat was dus een hert met babyhert.
De hertenpopulatie is eigenlijk een beetje in tweeën verdeeld. Oorspronkelijk vanaf Groot Piscadera, via Weitje, Malpais tot aan Bullenbaai. De grootste populatie op Banda'bou is in het Christoffelpark, en alle plantages er omheen (Knip, Jeremie, Lagun, St. Cruz, San Nicolas, Santu Pretu, Soto, Barber, Flip, Wacawa).

Bij Pos Spanjo, achter St. Cruz, is ook een plek waar ze regelmatig gespot zijn. Grootste kans om een hert te spotten is in het Christoffelpark tegen de avond. In de schemer of vroeg in de ochtend zijn ze wat actiever. Als u wilt kunt u contact opnemen met het Christofelpark. Zij organiseren van tijd tot tijd ook tours in de off hours. Als u echt vroeg de Christoffelberg beklimt hebt u ook kans dat u ze tegenkomt. Het komt ook wel voor dat ze tussen Westpunt en Savonet ineens de weg oversteken.
Ze zijn wel kleiner dan ezels maar kunnen desalniettemin veel schade aanrichten als ze in botsing komen met een auto. Langs de weg naar Bullenbaai kunnen ze ook ineens tevoorschijn komen op de weg als ze vanaf Malpais oversteken naar het gedeelte aan de kust. Soms zijn ze ook weleens zwemmend waargenomen bij Vaersenbaai, beter bekend als Kokomo. Ze waren best veel aanwezig in het stukje van plantage Weitje. Nadat het schoongemaakt is, ben ik daar twee dode herten tegengekomen in dat gebied.

Waardoor ze zijn gestorven? Stress? Ineens niet voldoende eten bij elkaar kunnen vinden? Of mogelijk het hertenhersenvliesontstekingsvirus? Hoe dan ook, het schoonschuiven van dat gedeelte heeft in ieder geval de hertenpopulatie geen goed gedaan.
De herten kunnen gemiddeld 10 à 15 jaar worden. Als ze kleintjes krijgen is dat er meestal maar één die vrij lang bij de moeder blijft zogen. Als er schaarste is aan water kunnen de herten cactussen open schoppen en door het eten van het binnenste van de zuilcactus toch aan hun vocht komen. Dit is echter een handigheidje dat van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het is theoretisch dus mogelijk dat als er jaren van overvloedige regenval zijn, er jonge hertjes zijn die nooit leren dat er vocht in cactussen zit. Ze zijn van nature vrij schuw, dus ze zullen de mens eerder uit de weg gaan dan toenadering zoeken. Dus onze witstaart is een heel mooi beestje maar niet heel gemakkelijk te spotten, maar de moeite waard om eens te zien te krijgen.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Kikvorsachtige; 6. deel van een auto; 12. scheepsherstelplaats; 14. baken; 15. dwarsmast; 17. achter; 18. schaakterm; 20. muzieknoot; 21. voorzetsel; 22. zwaardwalvis; 24. misslag bij golf; 25. dwaas; 26. Europeaan; 28. in orde; 29. grootvader; 31. water; 35. plaats in Siberië; 37. verbond; 38. bijb. naam; 40. lichtkring rond zon of maan; 43. koeienmaag; 45. aldus (Lat); 47. schutsluis; 48. papegaai; 50. schrijnwerker; 51. duur; 53. persoonlijk vnw.; 54. oude lengtemaat; 55. verlaagde toon; 56. getijde; 58. Chinese afstandsmaat; 59. klinknageltje; 61. tombe; 63. lange magere jongen; 64. boeteling.

VERTICAAL:
1. Stad in Italië; 2. bezittelijk vnw.; 3. dierenverblijf; 4. het gesprokene; 5. klaar; 7. rivier in Siberië; 8. plaats in Portugal; 9. watering; 10. tandeloos zoogdier; 11. pijn veroorzakend; 13. blaasinstrument; 16. soort slee; 18. voor; 19. Engels lidwoord; 21. dierengeluid; 23. biljartstok; 25. moeder; 27. rivier in Duitsland; 30. drukte; 32. in de hoedanigheid van; 33. getal; 34. bevel; 36. muzieknoot; 38. componist; 39. op de wijze van; 41. droogoven; 42. monster; 44. belegering; 45. droog (van wijn); 46. verhoogde toon; 47. zeezwaluw; 49. file; 52. vluchtig; 54. Duits lidwoord; 57. wasgelegenheid; 59. thans; 60. overdreven; 61. Japans bordspel; 62. muzieknoot.

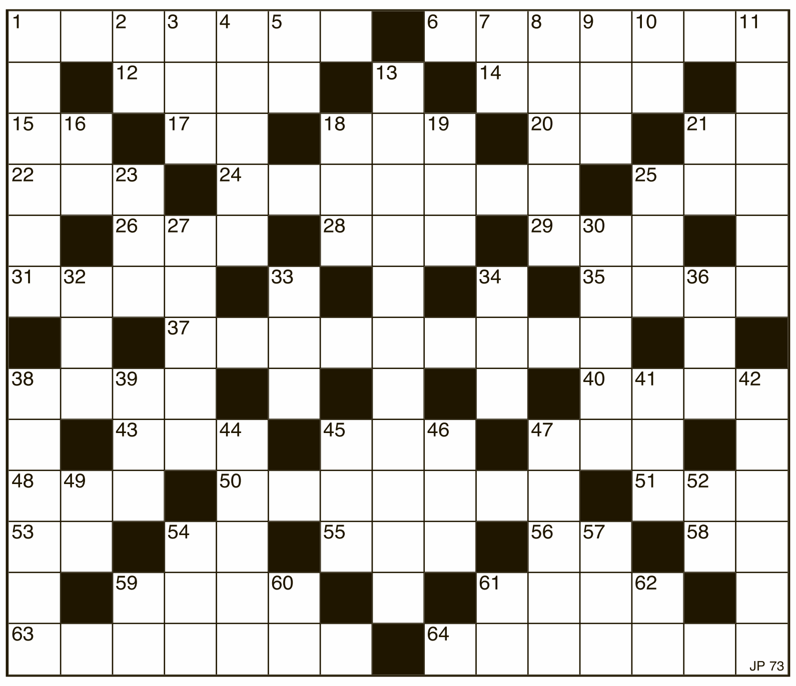

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Lorenzo Koolman
Dr. Schaepmansstraat 41
Aruba

E. Devis
Zd-Popo # 57
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

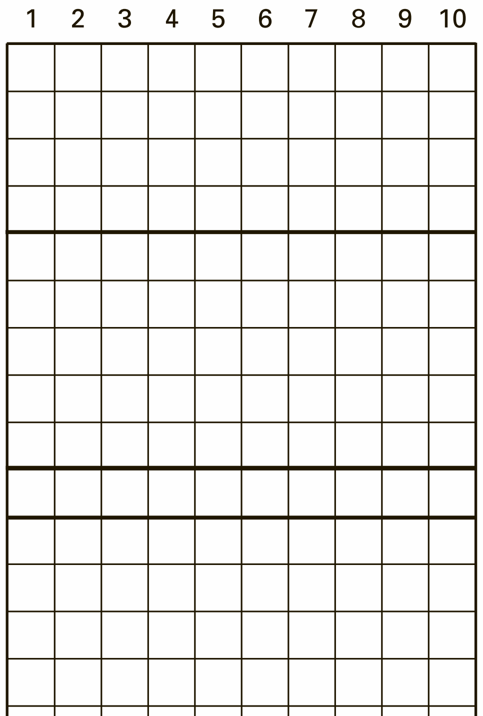

1. Suikerpalm, rivier in Frankrijk, wijze;
2. schaakstuk, muziekinstrument, hoofddeksel;
3. cijfer, heester, kleding v.e. bediende;
4. klank, nimmer, haarwater;
5. tocht, rivier in Frankrijk, verwering;
6. gordel, gomhars, wijfjespaard;
7. wel, gaten maken, elfenkoning;
8. zwart afzetsel, reisweg, slechts;
9. turfland, cijfer, dito;
10. zandheuvel, rivier in India, naaktloper.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

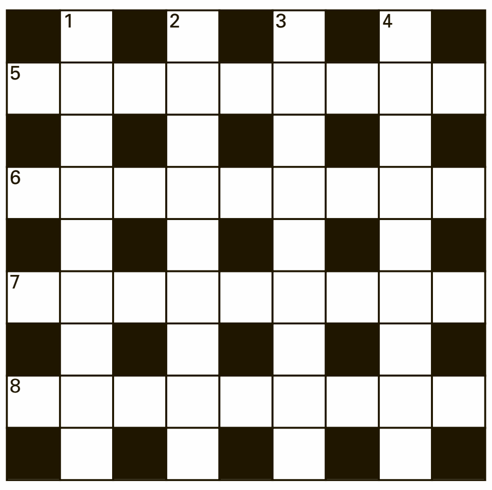

Horizontaal:
5. Deze ontwikkeling is een hellend vlak (6);
Zit er veerkracht in voor de kippen? (7);
6. Ram van een paard (6);
Soort (bal)pen (5);
7. Zwijn dat in Engeland blijft (4);
Door elkaar zijn vreemden gewaand (8);
8. Voor een opgeblazen economie (7);
Investeer in ham of kaas! (5).

Verticaal:
1. Geruchtmakend bestaan (5);
Is de massa niet langdurig? (8);
2. Zoen met een vis! (4);
Zo maagdelijk dat het niet besproken is (8);
3. Neemt hij een vliegtuig niet serieus? (7);
Ploeteren als een goede zwemmer (7);
4. De fiscus oplichten (6);
Tennissen doe je maar alleen! (5).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

N K M O B K N I T S W E K
L E E Z D N O O W E B N O
A N R B O N M O N D I G D
C E R E N D A G H P C I M
I T E E S E I R T A U E R
P A V S V T O A B R L O L
O R O A N L N H K K T E O
R O L J E G O A C S U L O
T T K S M A S H P S U L Z
A C R L O L O A C E R I T
S E A E B C R F E S B T E
M R A P O T A W O Z L S O
A I H L IJ K E I L O K A V
N D A L F I U H C S L B A
I G N A L S R E G IJ T E N
E K E O D D N A H S I E G

Aalscholver
Bastille
Bepantseren
Bomen
Brand
Cultuur
Directoraten
Geisha
Geloof
Haarklover
Handdoek
Kniptang
Koliek
Kruid
Melkchocola
Onbewoond
Onmondig
Pelsjas
Rotspartij
Schoenbek
Schuifla
Smash
Stinkbom
Tasmanie
Tropical
Tijgerslang
Voetzool
Zodiak
Zowat

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

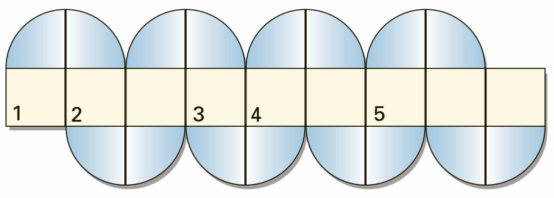

1. Pampahaas; 2. omlaag klimmen; 3. las; 4. aanwijzend vnw.; 5. Europees land.

© Puzzelland/131019

SUDOKU

2		9	6			1		
	1				5	8		
	7							4
	6	2	3			4	5	
8					6			
				9	7	3		
				5				6
	3	7			2	5		
5	4		1	8	9		7	3

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

4	7	9	5	2	1	6	8	3
5	8	3	9	4	6	7	1	2
6	1	2	7	3	8	4	9	5
8	9	4	1	7	3	2	5	6
2	3	7	6	8	5	9	4	1
1	5	6	2	9	4	3	7	8
7	6	1	3	5	9	8	2	4
3	2	8	4	1	7	5	6	9
9	4	5	8	6	2	1	3	7

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Alsof; 5. tja; 8. vijfde; 13. pets; 14. hoela; 16. lion; 17. ier; 18. kol; 19. tsa; 21. ski; 22. ocel; 25. elft; 27. beha; 28. tic; 30. goed; 32. fifa; 33. litho; 35. elia; 37. eg; 38. peer; 39. adat; 40. op; 41. zode; 43. taboe; 45. sado; 47. taag; 49. sas; 50. lire; 52. huig; 54. kiem; 56. eel; 58. gas; 60. bed; 61. ato; 63. leie; 65. latei; 67. adel; 68. drank; 69. pek; 70. riant. VERTICAAL: 1. Apin; 2. lee; 3. stroef; 4. os; 5. tol; 6. je; 7. alt; 9. ijl; 10. fistel; 11. dok; 12. enig; 14. hol; 15. ase; 18. kea; 20. alg; 23. chapeau; 24. bit; 26. foetsie; 27. bigot; 28. tiras; 29. chaos; 31. diode; 32. fez; 33. let; 34. ode; 36. apo; 42. dahlia; 44. bar; 46. armada; 48. gig; 50. lid; 51. veld; 53. gal; 54. kei; 55. colt; 57. eer; 59. sap; 60. bek; 62. ten; 64. en; 66. te; 67. ai. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Voorstelt; 6. ovenwantij; 7. inktlapen; 8. zebratsen. Verticaal: 1. Wolvenkel; 2. krengtors; 3. staalakte; 4. pletteren. **Anagram:** 1. kier-kuier-likeur; 2. niet-trein-intrek; 3. klei-kriel-cirkel; 4. heel-hevel-heuvel; 5. krat-krant-tanker; 6. kerk-kriek-kikker; 7. rots-stoer-oester; 8. geen-engte-genote; 9. terp-peter-expert; 10. doel-loden-londen. Gevraagd woord: LICHTKOGEL **Woordzoeker:** BOERENDOZIJN **Puzzelslang:** 1. Oran; 2. nijptang; 3. gaai; 4. inenten; 5. naderen. Het sleutelwoord luidde: ONTGINNEN.

Aardappelsoep

Iedereen houdt van soep. Een pan soep is vaak een 'life-saver'. Gemakkelijk te maken en gezond. Voedingsstoffen blijven behouden, soep voedt en vult. En niet altijd hoeft soep van een vleessoort te worden gemaakt. Voorbeeld is het recept van deze aflevering.

Tekst: Miriam de Windt

Het recept van deze week is een gebonden soep, gebonden met bloem en ei. Door boter en bloem te combineren vormt het een lichte roux. De aardappelen zijn vulsel maar maken de soep ook dikker.
Door de bacon, bouillon, room en boter is deze maaltijdsoep hoog in vetten, verzadigde vetten, cholesterol en zout. Ingrediënten en bereidingswijze zijn gemakkelijk te veranderen om deze voedingsstoffen te minderen. U kunt bacon, room en zout achterwege laten. In plaats van een roux te maken, kunt u de soep achteraf licht binden met maizena of bloem. Op deze manier kunt u minder boter gebruiken om de ui en prei te fruiten. Het eerst fruiten van de ui en prei geeft een andere smaak aan de soep. Deze handeling hoeft u dus niet te schrappen. Zonder bacon en room is de soep nu een groentesoep geworden, hetgeen beter is voor uw gezondheid.

Prei
Prei is een groentesoort die door de 'yu di Kòrsou' niet vaak gebruikt wordt. Als men hier prei gebruikt is het meer als specerij om mee te koken, gezien de uiensmaak.
Prei is eigenlijk een wintergroente, maar is toch het hele jaar verkrijgbaar: zomerprei en winterprei.

Prei bevat behalve vitamine A, B1, B2 en C, ook vitamine E, vitamine K, foliumzuur, ijzer en mangaan. Niet te vergeten voedingsvezels. Vitamine- en mineraalrijk, zoals u kunt lezen. Prei is een goede variatie voor groente. Indien u prei niet lust als groente, kunt u prei gebruiken als kruid en smaakmaker in uw maaltijden. Zoals in dit geval deze soep.

Aardappelen: nachtschade
De aardappel is van de plantenfamilie nachtschade. Ook aubergine, paprika, tomaat en tabaksplant zijn van de nachtschade-familie. Planten van de nachtschade-familie bevatten een soort gifstof die schadelijk is voor uw zenuwstelsel (neuro-toxinen) en kan allergische reacties veroorzaken.
Reacties die kunnen variëren van 'licht in het hoofd' tot spijsverteringsproblemen tot hartklachten en ademhalingsproblemen.
U dient bij het inkopen van aardappelen erop te letten dat u geen groene aardappelen krijgt. Bij groene aardappelen die niet voldoende zijn gerijpt of aan licht zijn blootgesteld, stijgt het gehalte aan neuro-toxinen.
Dit wil niet zeggen dat u meteen aardappelen van uw boodschappenlijstje moet schrappen en dat niemand in huis ooit meer aardappelen zal kunnen eten. Het wil wel zeggen dat u dient te variëren met alle koolhydraatrijke voedingsmiddelen. Niet elke dag hetzelfde. Indien u deze week aardappelsoep heeft gehad, serveer pas de week daarop weer aardappelen. Zeker als er bij u in huis familieleden zijn die snel allergisch kunnen reageren op voedsel.

In een mediterraan dieet...
De aardappel is plantaardig en van het land. Soepen zijn voedzaam en gemakkelijk. Dit recept voor aardappelsoep heeft enige aanpassing nodig om het in een mediterraan dieet in te kunnen passen. Het gaat voornamelijk om de room en bacon. Indien u deze ingrediënten weglaat of vervangt, heeft u een maaltijdsoep om van te genieten.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1 persoonsportie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	390 / 1638	20%
Natrium	1022 mg	51%
Eiwitten	8 g	8%
Kalk	73 mg	11%
Vetten	28 g	41%
IJzer	2,2 mg	14%
Verzadigde vetten	14 g	71%
Vitamine A	252 mg	28%
Vitamine B1	0.28 mg	28%
Vitamine B2	0.11 mg	8%
Vitamine C	25 mg	35%
Cholesterol	106 mg	38%
Koolhydraten	28 g	11%
Voedingsvezels	11 g	16%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Aardappelsoep met prei en bacon

Voor 6 personen.

Ingrediënten:
1 1/2 pond aardappelen, geschild en in stukjes gesneden
2 cups in dunne ringen gesneden prei, alleen het goed gewassen witte deel
1/2 cup ui, heel fijn gesneden
4 plakken magere bacon, in stukjes gesneden
4 eetlepels ongezouten roomboter
1 1/2 eetlepel bloem
4 cups runder- of kippenbouillon
3/4 cup room
1 eidooier
1 eetlepel gehakte verse knoflook-bieslook
2 eetlepels gehakte verse peterselie
2 theelepels vers geraspte citroenschil
1 plak magere bacon, knapperig gebakken en verkruimeld
zout en vers gemalen zwarte peper.

Bereidingswijze:
In een soeppan met dikke bodem de roomboter smelten.
De prei, ui en bacon in de boter gaar smoren.
De bloem toevoegen en ongeveer 3 minuten al roerend meekoken.
Beetje bij beetje de bouillon toevoegen. Goed roeren.
De aardappelen toevoegen en de soep aan de kook brengen.
Op een klein pitje 1 uur laten pruttelen.
In een kommetje de room met het ei kloppen.
De pan van het vuur nemen en het roommengsel en de bieslook erdoor roeren.
Afmaken met zout en peper
De soep verwarmen, niet meer laten koken.
In voorverwarmde borden of kommen serveren en met peterselie, citroenschil en bacon bestrooien.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Simonsig Chenin Blanc, Zuid-Afrika

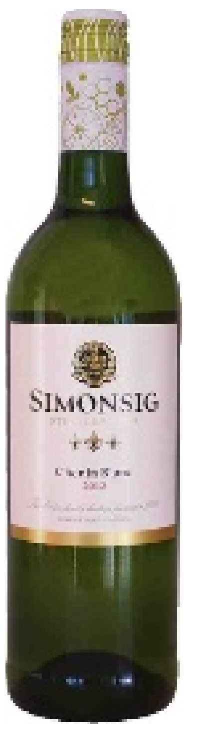

Druivensoort: **Chenin Blanc**
Streek: **Stellenbosch, Zuid-Afrika**
Kleur: **Gele appel en groene kruiden**
Geur: **Golden delicious**
Smaak: **Rijpe appel, guave, peterselie**

Het prachtige Stellenbosch is natuurlijk dé wijnstreek van Zuid-Afrika.
Alles wat hier gemaakt wordt is van een zeer hoge kwaliteit.
Wij kozen voor een zeer smakelijke Chenin Blanc van het tophuis Simonsig geleid door de broers Malan.
Een echte familiewijn met veel precisie en traditie gemaakt en dat proef je er aan af. Eerst maar iets over de geur; voor mij duidelijk Golden delicious-appel; u kent ze wel die lekkere gele rijpe appel!
Mooie smaken van appel, guave maar ook iets groens,
iets kruidachtigs als peterselie of bieslook herkennen we in de wijn.
In Stellenbosch schijnt overdag natuurlijk de zon overvloedig maar de druiven zijn aangeplant tegen de helling van de Simonsberg en daar koelt het 's nachts behoorlijk af zodat er veel levendige frisse tonen ontstaan in de wijn. Een wijn om zo te drinken of met een heerlijke aardappelsoep te combineren.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Pinotage, een bijzonder verhaal

In haar geboorteland, Zuid-Afrika, is de pinotagedruif erg geliefd. Er worden fascinerende wijnen van gemaakt die wonderwel bij veel vleesgerechten passen.

Tekst: Erik van Kampen

Abraham Izak Perold was een professor oenologie aan de universiteit van de Kaapse wijnhoofdstad Stellenbosch. In 1925 slaagde hij erin om twee druivenrassen te kruisen: Pinot Noir en Cinsaut. Van de eerste druif worden de wereldberoemde rode bourgognes gemaakt. De andere wordt aanvullend gebruikt in wijnen van het Franse zuiden. Het resultaat werd 'Pinotage' genoemd, een kruising van 'Pinot Noir' en 'hermitage', de term voor Cinsaut in Zuid-Afrika.
Tot op vandaag komt deze druif vrijwel alleen in Zuid-Afrika voor. In de concurrentiestrijd met andere wijnlanden kan ze een unieke troef betekenen, zoals de Zinfandel van Californië of de tempranillo van Spanje. En toch is Pinotage in eigen land bezig met een moeilijke weg omhoog. Ze wordt meer uitgerukt dan aangeplant, en maakt slechts 6 procent van het totale druivenbestand uit. Wijnbouwers verwachten meer commercieel succes van internationale rassen als Cabernet Sauvignon. "Persoonlijk vind ik het een heel boeiende druif", zegt een maker van Zuid-Afrikaanse wijnen, "Maar commercieel is het geen hoogvlieger."
Bovendien is Pinotage moeilijk te telen. Ze heeft vooral veel koelte nodig, en dat is niet evident in een warm land als Zuid-Afrika. Gelukkig sturen de twee oceanen, de Atlantische en de Indische, koele zeewind over de Kaap, maar je moet de wijngaarden dan wel voldoende hoog aanleggen. De beste pinotagedruiven krijgt men van 'bush vines'. Die groeien laag tegen de grond, en hun gebladerte beschermt de druiven tegen al te warme zon.
Ook de vinificatie schijnt niet eenvoudig te zijn. Soms zijn de wijnen te jam-achtig, zonder voldoende ruggengraat. Soms zijn ze juist heel stug, met tannines die pas na lange jaren wat van hun strengheid prijsgeven. Vandaar dat slechts een handvol wijnmakers erin slaagt om het beste uit deze druif te halen. Dat heeft te maken met talent, maar ook met een hardnekkig geloof in deze Zuid-Afrikaanse 'uitvinding', die heel andere wijnen oplevert dan de klassieke Europese.
De geschiedenis van het wijnhuis van de Malans is aanmerkelijk recenter. Die begint pas met pater familias 'Oom' Frans Malan die in 1953 een eigen wijnbedrijf met de voorzichtige naam 'De Hoop' opzette. Vijftien jaar later was Frans Malan één van de eerste wijnboeren die zelf ging bottelen, onafgebroken experimenteerde met nieuwe druivenrassen zoals Pinotage en nieuwe hypermoderne keldertechnieken introduceerde. Daarnaast werd hij de eerste die Kaapse Vonkel produceerde, de Zuid-Afrikaanse tegenhanger van Champagne. Terecht ontpopte Frans Malan zich als een van de gezichtsbepalende pioniers in het Stellenbosch van voor de grote doorbraak in de jaren negentig.
Tegenwoordig wordt Simonsig - zoals de nieuwe naam voor het domein luidt en doelend op het magnifieke uitzicht dat het estate heeft over de Simonsberg - geleid door de drie broers (tiende generatie!) François heer en meester in de wijngaard, Johan de keldermeester van Simonsig en Pieter, verantwoordelijk voor de marketing. Ze beschikken over 210 hectare wijngaarden, beplant met een compleet aanbod aan druivenrassen. Dit gouden drietal weet de wijnwereld keer op keer te verrassen met in kwaliteit toenemende wijnen.
Met een jaarlijkse neerslag van 700 mm en een door de oceanen mediterraan gehouden klimaat, gedijen zowel witte als blauwe druiven hier opperbest. De bodem van zandsteen en de poreuze granietgrond bieden plaats aan

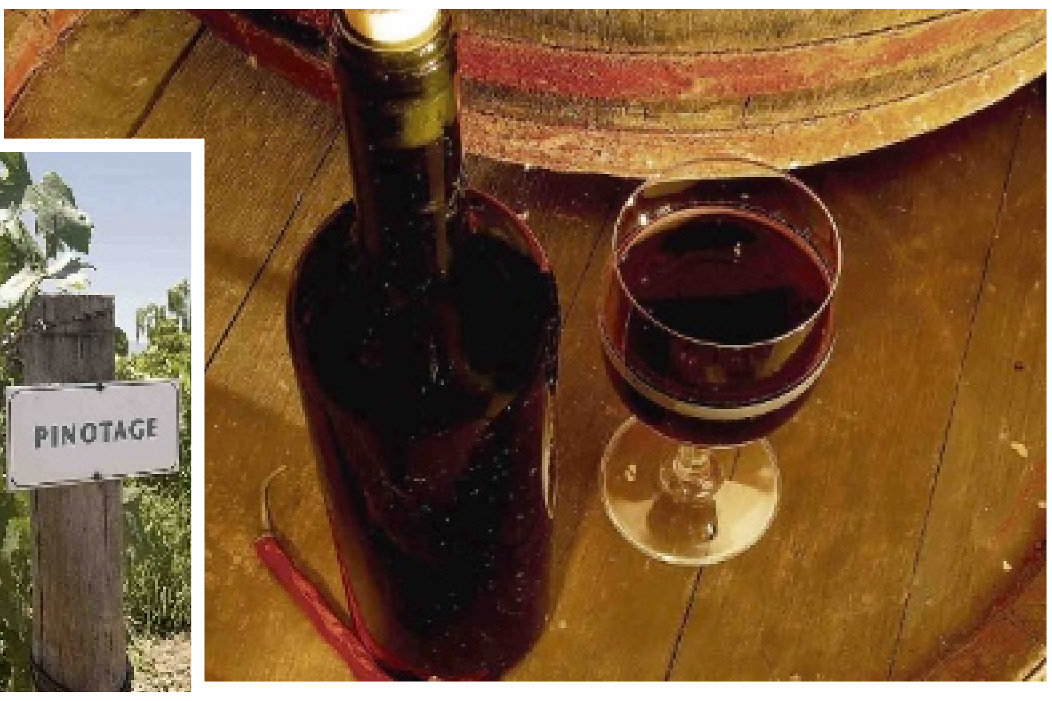

diverse variëteiten. De maximum hoogte waarop geteeld wordt is 260 meter boven de zeespiegel. De gemiddelde opbrengst per hectare ligt op achtduizend kilo.
Behalve met wijnbouw houden de Malans zich trouwens ook nog bezig met fruitteelt. Het wijngoed ligt een kilometer of zes ten noorden van Stellenbosch en trekt jaarlijks duizenden bezoekers.
Ook onder de sommeliers zijn er grote bewonderaars, en het zijn niet de minste, Ik sprak over de Pinotage-wijnen onder meer met sommelier Noël van Wittenbergh van het 2 sterren-restaurant Ciel Bleu in Amsterdam
"Als Pinotage goed gemaakt is, dan is het een fascinerende, opwindende wijn", zegt hij.
Hij raadt de wijn aan bij wild, maar ook bij zoetzure combinaties.

"Pinotage is een karakterdruif die je moet nemen zoals ze is", zegt Van Wittenbergh, "De wijnen zijn krachtig, met mooie zuren, en flink wat bitterheid. Zeker als je geduld hebt, zijn ze bijzonder dankbaar. Ze kunnen heel goed verouderen."
Hij vertelt dat hij Pinotage soms twee dagen in een karaf laat staan, en dat de wijn niet oxideert. Dat zegt iets over zijn kracht en structuur.
Heel bijzonder aan Pinotage is het spel van contrasten. De opstuivende mix van rood en zwart fruit in geur en smaak. Een helrode kleur van kersen, waarachter donkere stalgeuren en wildaroma's blijken schuil te gaan. Een wilde, dierlijke neus die verrassend leidt naar een fijne, beschaafde textuur. Een sappige fruitigheid, die zich plots vermengt met een beheerste bitterheid.
U merkt het: ik word er wat lyrisch van. Maar u hoeft mij niet blindelings te geloven. Zelf proeven is altijd de boodschap.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Fiscale feiten

Ondernemingskosten met een privékarakter

Een ondernemer mag zijn ondernemingskosten in mindering brengen op de winst. Hierdoor wordt de winst verlaagd en daarmee ook het bedrag waarover belasting moet worden betaald. De vraag komt wel eens op welke kosten voor de fiscus nog als ondernemingskosten kunnen worden aangemerkt en dus aftrekbaar zijn. Uitgangspunt is dat de fiscus niet op de stoel van de ondernemer mag gaan zitten.

Tekst: Lennart Huijsen en Ingemara Bak

De ondernemer bepaalt zelf of een uitgave het zakelijk belang dient. In bepaalde uitzonderlijke gevallen kunnen de kosten toch van aftrek worden uitgesloten. Daarnaast zijn voor enkele kostensoorten in de wet beperkingen voor de aftrek als ondernemingskosten opgenomen.

Beperking van kostenaftrek in ongebruikelijke situaties
Het volgende voorbeeld is afgeleid van een zaak die voor de Nederlandse rechter is geweest. Een Curaçaose arts besluit een vliegtuig te kopen om zijn patiënten op Aruba en Bonaire te bezoeken. De kosten van het bezit en gebruik van dit vliegtuig brengt de arts in mindering op zijn omzet. De inspecteur constateert dat deze uitgaven zeer ongebruikelijk zijn. De meerdere kosten van het reizen per eigen vliegtuig kunnen in principe aftrekbaar zijn. Maar, deze kosten moeten dan wel in verhouding staan tot het nut dat deze snellere en kostbare wijze van reizen oplevert. Een redelijk denkend ondernemer kan niet volhouden dat hij deze wijze van reizen heeft gekozen vanwege de zakelijke belangen van de onderneming. Aan het houden van het vliegtuig is duidelijk een privé-aspect verbonden. Slaagt de inspecteur erin te bewijzen dat een redelijk denkend ondernemer een bepaalde uitgave niet zou doen, dan volgt de tweede toets. Hij moet namelijk nog beoordelen welk gedeelte van de kosten aftrekbare kosten zijn.

Beperkingen in de wet
Het kan voor de inspecteur dus vrij moeilijk zijn om te bewijzen of kosten, met zowel een zakelijk als een privékarakter, aftrekbare kosten zijn. Om de bewijslast van de inspecteur te verlichten, is voor een aantal kosten in de wet aftrekbeperkingen opgenomen.

Giften en relatiegeschenken
Het gaat hierbij om het geven van een voorwerp of geldbedragen gericht op het scheppen of instandhouden van een goede zakelijke relatie met de ontvanger. Giften aan charitatieve instellingen vallen hier niet onder. Daarvoor is echter ook een beperking in de wet opgenomen. Het gaat hier bijvoorbeeld om een voorwerp dat wordt geleverd zonder dat de ontvanger daarvoor een direct aanwijsbare tegenprestatie verricht. Deze giften moeten ook nog worden onderscheiden van sponsoring. Bij sponsoring is immers wel sprake van een direct aanwijsbare tegenprestatie, namelijk reclame met het oog op naamsbekendheid. De kosten voor giften en relatiegeschenken zijn voor 80 procent aftrekbaar. Kosten voor sponsoring en reclame zijn daarentegen volledig aftrekbaar.

Representatiekosten
Onder representatiekosten vallen kosten voor recepties, feestelijke bijeenkomsten, excursies, studiereizen en dergelijke. De kosten van representatie worden ook voor 80 procent in aftrek toegelaten. Dit geldt zowel voor representatie die direct door het bedrijf wordt gedaan, bijvoorbeeld een bedrijfsfeest, als representatie die door een werknemer wordt gedaan die hiervoor achteraf, op basis van declaratie of in de vorm van een vaste kostenvergoeding, schadeloos wordt gesteld. De reis- en verblijfskosten in verband met de representatie zijn eveneens voor 80 procent aftrekbaar.
In hoeverre er bij deze kosten sprake is van een zakelijk dan wel privékarakter is niet altijd gemakkelijk vast te stellen. Als een directeur voor zaken enkele dagen naar Miami moet en vervolgens daar wat langer blijft, verandert het aansluitende verblijf niets aan de zakelijkheid van de reis zelf. De kosten van het langere verblijf, bijvoorbeeld de extra dagen in het hotel en de langere huur van de auto, zijn wel privé-uitgaven. Die zullen in het geheel niet voor aftrek in aanmerking komen.

Cursussen, congressen en seminars
Alle kosten die met cursussen, trainingen en dergelijke te maken hebben zijn voor 80 procent aftrekbaar. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen volledig zakelijke opleidingen en congressen en seminars anderzijds waar het educatieve aspect veelal meer gemengd gaat met enige mate van ontspanning en vermaak.

Voor de hiervoor genoemde kosten is in de wet vastgelegd dat het privékarakter daarvan gesteld wordt op 20 procent. Toch stelt de fiscus soms dat het privékarakter van deze kosten hoger moet zijn. De fiscus zal in dat geval echter moeten aantonen dat de kosten zeer ongebruikelijk of onredelijk hoog zijn. Tenslotte moet de fiscus dan nog aantonen welk gedeelte van de kosten aftrekbare kosten zijn. De bewijslast blijft derhalve liggen bij de inspecteur.

Mr Lennart Huijsen en mr Ingemara Bak zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Mens & Werk

Stelen van de baas begint klein

Diefstal op de werkvloer is een alledaags verschijnsel. Het gaat van het meenemen van toiletpapier, pennen en kleine artikelen tot grote fraude. Ook privé zakendoen in de tijd van de baas is stelen van de baas. De baas betaalt tenslotte voor een volle dag, 8 uur, maar er wordt heel wat tijd 'gestolen'. Jaarlijks kost diefstal en fraude het bedrijfsleven en publieke organisaties veel geld.

Tekst: Judice Ledeboer

Bedrijven maken diefstal en frauduleuze handelingen liever niet bekend, omdat het het imago van het bedrijf kan schaden. Vaak denken ondernemers ook dat ze door de diefstal niet al te veel schade lijden. Maar winkelpersoneel dat spullen meeneemt gaat bijvoorbeeld direct ten koste van de nettowinst en bij een nettomarge van vijf procent betekent een half procent diefstal twintig procent minder winst.
Behalve winkeliers zijn ook de bouw en de horeca gevoelige sectoren voor diefstal door het personeel. In de bouw komt het regelmatig voor dat werknemers bouwmaterialen mee naar huis nemen en op allerlei handige manieren bonnen vervalsen waardoor ze meer materialen verkrijgen dan nodig zijn voor projecten. Legio werknemers in de bouw houden er op die manier een eigen business op na op kosten van klant en werkgever. Bij vermoedens van dit soort praktijken wordt er ook niet altijd opgetreden, omdat de werkgever er geen zin in heeft. Het wekt onrust en het leidt tot vertragingen in het werk en daar zit niemand op te wachten.
Ook in de horeca worden veel goederen gestolen. Met het altijd wisselende personeel is daar nauwelijks toezicht op te houden. Dat is ook de reden dat bij bedrijven dikwijls één en dezelfde persoon de kas mag beheren.
Al met al komt diefstal in iedere sector voor. Juist kleine diefstal komt veelvuldig voor. Daar begint het eigenlijk. Pennen, potloden en blocnotes zijn gewilde kantoorartikelen. Werkgevers vinden het gezeur om in te grijpen. Dit is het begin van de open deur richting diefstal want 'er wordt toch niets aan gedaan'. Collega's willen elkaar ook niet verraden en er ontstaan scheve verhoudingen. Men weet te veel van de ander en dit kan tot problemen leiden. Kopietjes maken op kantoor ten behoeve van de sportclub kan ook als diefstal gezien worden.
Op hoger niveau waar dikwijls fraude plaatsvindt op financieel gebied wordt het ontdekken van fraude vaak afgedekt door het management zelf. Er kan sprake van schaamte zijn, maar ook vriendjespolitiek speelt een rol en men wil imagoschade voorkomen. Er zijn gevallen bekend van grote financiële fraudes bij grote bekende bedrijven, waar de 'daders' de kans kregen om het geld terug te storten en dan zou er geen aangifte gedaan worden. En zo geschiedde. Je vraagt je af hoe men nu op dat hoge niveau met elkaar samenwerkt.
De bedrijfscultuur speelt dikwijls een rol bij de mate van diefstal door werknemers. Als er geen of weinig controle is neemt de pakkans af en de verleiding toe. Zonder controle is iedereen een potentiële dader. Ook het stelen van tijd is een vorm van diefstal. Er zijn werknemers die altijd een half uur te laat komen en altijd een half uur eerder weggaan. Dit is stelen van tijd: 1 uur per dag, 5 uur per week, minimaal 20 uur per maand. Zo wordt er niet vaak gekeken, maar het is het uitrekenen waard.
De prikklok die hoe langer hoe meer gebruikt wordt, is een goed instrument om te controleren of werknemers zich aan hun werktijden houden. Ook daar kan flink mee gesjoemeld worden. Ook weer een ervaring uit de praktijk: bij een publieke instelling waren er medewerkers die op tijd binnenkwamen, inklokten en niet uitklokten als ze overdag weggingen. In de tijd van de baas gingen ze allerlei privézaken doen. Bij terugkomst klokten ze niet 'in', maar klokten wel weer uit om 5 uur. Geen haan die ernaar kraaide dat de werknemer overdag niet of nauwelijks op kantoor was. En dan zijn er ook werknemers die een eigen bedrijf of handeltje hebben en werk voor dat bedrijf tijdens hun werktijden bij hun werkgever uitvoeren. Helemaal gemakkelijk als die persoon een kamer alleen heeft, waarbij niemand weet wat hij de hele dag uitvoert. Men noemt dat 'toko in toko'.
Er zijn bedrijven die gespecialiseerd zijn in het opsporen van fraude en/of diefstal, maar die nemen meestal alleen grote opdrachten aan, waarbij het om veel geld gaat. De kleine diefstallen, aanpak van gesjoemel met werktijden en het stelen van tijd van de baas zullen intern moeten worden opgelost. Vaak wordt er bij ontdekking van diefstal en/of misbruik van vertrouwen inzake stelen van tijd alleen een waarschuwing gegeven, zolang de schade niet te groot is. Aangifte bij de politie wordt zelden gedaan.
Om diefstal, fraude en ander misbruik op kosten van de baas aan te pakken zullen werkgevers op tijd moeten ingrijpen. Het beste is om in samenwerking met het personeel een code op te stellen over wat wel en niet mag. Dan is het personeel betrokken en weten ze ook dat er op hen gelet wordt. Dit kan een hoop ellende voorkomen. Een andere goede richtlijn is een meldingsplicht wanneer iemand iets bijzonders signaleert. Soms is het nodig een vertrouwenspersoon in het bedrijf aan te wijzen. Werknemers kunnen dan hun bevindingen melden zonder dat gelijk het hele bedrijf weet wie aangifte heeft gedaan. Het belangrijkste is echter dat het management zelf het goede voorbeeld geeft.

Marketing

Punda als cultureel centrum van het Caribisch gebied?

Ik werd asgrauw. Na de Coolsingel kwam ik in een machtige beweging op de Kalverstraat. Verslagen keek ik nog even naar het weinige kleurrijke geld dat onder de rand van het bord keurig gesorteerd klaarlag. Ik kwam zwaar tekort om ook deze keer te kunnen betalen. De meeste van mijn straatjes waren al met hypotheek bezwaard en er zat niets anders op dan op te geven. Deze keer - en ik kan slecht tegen mijn verlies - had ik het Monopoliespelletje verloren.

Tekst: Marcel Truyens

Wat opvalt is dat in de Nederlandse, maar ook in bijvoorbeeld de Vlaamse Monopolieversie, de duurste straten, de winkelstraten blijken te zijn in de grote steden. Nu ken ik als geboren en getogen Amsterdammer de Coolsingel niet echt maar de Kalverstraat des te beter. De Kalverstraat loopt vanaf de Dam naar de Munt. Het is voetgangersgebied. De straat is vooral bekend vanwege de winkels. Tegenwoordig vrijwel alleen maar filialen van grote ketens - zij zijn de enige nog die de exorbitante huren van zo'n 2800 euro/per vierkante meter kunnen opbrengen - en zij zijn gebaat bij zoveel mogelijk traffic, grote aantallen consumenten.
Het assortiment is ehh, niet echt speciaal, massa-artikelen tegen lage prijzen, geen uitzonderlijke kwaliteit. Een belangrijk deel van de bezoekers aan de Kalverstraat zijn toeristen, die slenteren met miljoenen tegelijk door de oude straat. De schoonheid van de prachtige middeleeuwse panden valt ze niet op in het visuele geweld dat wordt gevormd door de gevels en etalages van de 150 - hoofdzakelijk - modewinkels. Er woont geen mens in de Kalverstraat.
Gelukkig is de Kalverstraat vrijwel de enige straat in Amsterdam met deze functie en valt er voor de rest nog een hele hoop andere dingen te doen in de stad. De vele musea staan in een omgeving die op zichzelf al een museum is, er zijn parken, kroegen, restaurants, galeries, uitgaanscentra en gebieden met hele speciale winkeltjes en zolang je binnen de ring blijft, is alles prima te bereiken. De Amsterdammer is over het algemeen vriendelijk en behulpzaam en zo is de stad voor toerist en provinciaal - de Amsterdamse term voor elke Nederlander die geen Amsterdammer is - een plek die men graag bezoekt.

Willemstad en dan vooral Punda - het gebied waarvan de gemiddelde toerist verwacht dat het een metropool is - heeft een probleem. Een probleem dat verdomd veel overeenkomsten vertoont met het 'probleem' van de Kalverstraat. Het winkelaanbod is zeer beperkt en alles lijkt op elkaar. De huren zijn hoog. Na zes uur is de stad verlaten, er is dan nog nauwelijks horeca open en er is geen mens op straat. Er heerst een gevoel van onveiligheid. En daar komt nog een aantal problemen bij: er lopen overdag geen miljoenen mensen rond, het gebied ligt al een paar jaar open, er dreigt stevige concurrentie van het nieuwe winkelcentrum Sambil en men overweegt daarenboven ook nog eens een koopgoot bij de nieuw te bouwen Megapier te ontwikkelen. Ondernemers zitten met klemmende vragen. Kunnen ze zich een extra filiaal veroorloven in Sambil - een winkel kost bergen geld aan huur, inrichting, personeel, nutsvoorzieningen en voorraad - en wat gaat dat extra opbrengen? Wat gebeurt er met de traffic en de omzet in Punda zodra Sambil opengaat?

Velen van de ons omringende eilanden - en dus concurrenten - worstelen met dezelfde uitdaging: een hele hoop toeristen die de 'binnenstad' bestormen, daar vervolgens in een al dan niet tax-free koopgoot terecht komen met een aanbod dat op elk eiland vrijwel hetzelfde is en vervolgens - kijken, kijken, en niet kopen - teleurgesteld weer vertrekken. Daarbij is datzelfde assortiment ook aan boord van de cruiseschepen verkrijgbaar.
Puerto Rico kraakte het probleem: de oude binnenstad van San Juan biedt een mix aan culturele bezienswaardigheden, architectuur, horeca, speciale winkeltjes, galeries, musea en, er wonen mensen! De kleine zelfstandigen met hun speciale aanbod dat bestaat uit authentieke kunst, antiek, handgemaakte kleding en souvenirs, boeken et cetera wonen boven hun eigen winkel en leven in de stad. Er zit daar dus ook een bakker en een slager. En een school. En dankzij de kleinschalige horeca bruist de stad ook na sluitingstijd. Buiten het centrum, vlak bij de airport ligt een enorme shopping mall met daarin alle grote Amerikaanse retailketens met een onovertroffen aanbod aan massa-artikelen en een gigantisch fast food court. Las Americas heet het ding.

Wellicht is dit model iets waarmee we hier ook wat kunnen. Ons eigen Las Americas, Sambil, is bijna klaar. Pietermaai, voorheen een no-go area, begint dankzij de inspanningen van een aantal particuliere investeerders het Quartier Latin van de stad te worden met opgeknapte panden, bruisende horeca en appartementen.
Hier vandaan zou een soort olievlekeffect kunnen worden bedacht. Het is dan zaak om eens goed te kijken naar het winkelaanbod in Punda: patechi's in plaats van hamburgers, handgemaakte kleding in plaats van goedkope T-shirts met triviale teksten, kunst in plaats van horloges of wellicht zelfs het deels openstellen voor het publiek van oude panden die nu nog op inefficiënte wijze door overheidsdiensten worden gebruikt. Denk verder aan kleine boutique-hotels, galeries, ateliers. Maak de verdiepingen boven de winkels weer bewoonbaar en toegankelijk.

Dit is een eerste ideetje na wat borreltafelpraat met betrokkenen, professionals, ervaringsdeskundigen, idealisten, zwijgers en schreeuwers. We werden het niet eens. Dat we iets moeten doen, is duidelijk. En als de direct belanghebbenden er zelf niet uitkomen, ligt er een taak voor de overheid in het ontwikkelen van een visie, het optuigen van een ontwikkelingsfonds en het stimuleren van nieuwe bedrijvigheid. Met ons erfgoed spelen we namelijk geen Monopolie.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

Verhouding Nederland-Cariben

'Plezier in het ondernemen'

Ondernemers zien nog steeds mogelijkheden te investeren in het Caribisch gebied, dit ondanks de crisis die ook in Nederland toesloeg. Investeerders richten zich vooral op duurzaamheid en toerisme, de pijlers van de economie, maar ook de hub-functie van de economisch strategisch gelegen eilanden dient te worden benut. Dat was het geluid bij het begin van het nieuwe business-seizoen van de Dutch Caribbean Business Club, een platform voor bedrijven, organisaties en personen die business-contacten tussen de Cariben en Nederland willen aanwenden of intensiveren.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Het bestuur van DCBC, v.l.n.r. Frank Welling, Manon Polak en Dennis Cowles, met in hun midden Liesbeth Spies, voormalig minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties.

Ook aanwezig was voormalig minister van Koninkrijksrelaties Liesbeth Spies, die eveneens benadrukte dat op de Cariben in economisch opzicht heel veel te doen is.

Opvallend veel potentiële nieuwe leden bezochten de eerste bijeenkomst van het nieuwe seizoen van de businessclub in het Rozentheater in Amsterdam. Oprichter en bestuurslid Dennis Cowles, in het dagelijks leven marketing-adviseur: "We zijn geen businessclub zoals Lions of Rotary. Wellicht hebben we als onze fondsen zijn aangedikt en we meer sponsors hebben ruimte voor charity. Ons voornaamste doel nu is een platform te bieden voor Nederlandse ondernemers die een link hebben met de Antillen en Antillianen die in Nederland wonen. Er is geen politieke agenda, geen wij/zij cultuur. Het gaat erom: wat kan ik voor jou betekenen. Je komt hier dus echt met je visitekaartje op zak."

Overigens bestaat de club uit uitsluitend professionals, studenten kunnen geen lid worden. Volgens zijn vrouw en tevens bestuurslid Manon Polak staat Dennis vanwege zijn Amerikaanse achtergrond vrijer in de verhoudingen tussen Nederland en de Antillen. Cowles richtte de businessclub op naar model van de Amsterdam American Business Club (1200 leden), waar hij inmiddels het derde jaar ingaat als president. Het concept bleek een succesformule.

Cowles hoopt op een gestage ledengroei en daarmee de mogelijkheid elke maand bij elkaar te komen - wat nu nog tweemaandelijks is - met een variatie aan aansprekende sprekers.

Cowles: "Elk jaar hebben we een bijeenkomst op één van de eilanden, wat afgelopen jaar in april plaatsvond op Aruba en volgend jaar voorafgaand aan het North Sea Jazz Festival op Curaçao wordt gehouden. Minister-president Asjes is al bereid gevonden te spreken." Ook Antilliaanse ondernemers op werkbezoek in Nederland zijn meer dan welkom op de bijeenkomsten van DCBC.

Contact met Antillen

Ondanks dat de opkomst wel wat omhoog kan, werden in ongedwongen sfeer goede zaken gedaan in het Rozentheater, waar behalve een expositie van een Bonaireaanse kunstenares livemuziek van de Cariben was en Caribische hapjes werden verzorgd door een restaurantje 'om de hoek'. Doel van de aanwezige bezoekers is contact houden met de Antillen, zich inzetten voor de landen overzee en hun netwerk uitbreiden. Zo was de van oorsprong Arubaanse psychologe Yvette Jackson deze middag op zoek naar contacten om weer als beroepskeuze-adviseur aan de slag te kunnen.

"Op het moment heb ik geen werk, maar je ziet zoveel leerlingen stranden. Er worden veel internettesten gedaan, maar je moet toch naar de mens kijken. Het feit dat veel studenten al binnen het eerste jaar stoppen heeft mede te maken met minder discipline en iets al snel 'niet leuk' vinden."

Ook de Curaçaose Maria Berkenveld is druk aan het netwerken. Ze was 23 jaar bankier, maar begon recent netwerkorganisatie Bright Ideaz: "Ik wil het ondernemerschap bevorderen door professionals met elkaar te verbinden en door trainingen aan te bieden. Voor mij is het vandaag een ideale gelegenheid mensen te leren kennen."

De directeur van een transportbedrijf dat zich vanuit de Cariben in Nederland vestigde vindt het opmerkelijk dat er steeds meer verhuizingen van de Antillen naar Nederland zijn dan andersom. "De economie is niet zo bloeiend meer. Ondanks de teloorgang moeten we blijven zoeken naar wat wél kan. Dat is één van de belangrijkste dingen van deze middag."

Ontmoetingsplek

Bij de businessclub - een ontmoetingsplek voor kleine ondernemers, managers bij grote (internationale) bedrijven, eigenaren van hotels/restaurants, investeerders, maar ook mensen die zich bezighouden met kunst, cultuur, sport, media en toerisme - is de gemene deler dat ieder op wat voor manier dan ook actief is of was op één van de zes eilanden. Voor een kleine dertig euro kan je een keer komen kijken bij DCBC alvorens lid te worden. Er zijn geen eisen om voor lidmaatschap in aanmerking te komen. Er zijn ook bedrijfsabonnementen waarbij mensen uit een bedrijf elkaar kunnen afwisselen. De inmiddels vijftig leden en een database van tweehonderd komen uit het gehele land. Tweederde heeft een Antilliaanse achtergrond, de rest bestaat uit Nederlanders die op de Antillen gewoond of gewerkt hebben. Polak: "Die binding met de Antillen blijft, het is het onbezorgde, het laissez faire met het geruis van de palmbomen, een recept dat we in Nederland niet hebben."

Via social media, hun website en direct mailing zijn contacten gelegd en van daaruit praat het zich vanzelf verder. Sinds het begin vorig jaar oktober waren er bijeenkomsten in het Curaçaohuis, Arubahuis en het Hard Rock Café Amsterdam.

Forse investeringen

Er mag dan een financiële crisis zijn die er ook in Nederland flink inhakt, toch worden vele projecten opgestart in de Cariben. Op dit moment is vooral Aruba bruisend, vindt Polak. "Er is net een nieuw hotel/casino met een bijbehorende hotelschool begonnen op Palm Beach, waar ook Hard Rock Café Amsterdam met een forse investering een plek wist te veroveren; overigens was het eerste Caribische DCBC-evenement daar. Ook op Bonaire is een hotelinvesteerder bezig en tevens lopen zowel op Aruba als Curaçao diverse energieprojecten."

Er blijft enorme behoefte aan investeringen, dat is een ding wat zeker is. Als voorbeeld noemt Polak het ziekenhuis op Curaçao. Geld is er wel, dat is het probleem niet, aldus de DCBC-leden, het is alleen de kunst projecten goed te organiseren. Feit blijft dat Curaçao minder aantrekkelijk is vanwege de politieke situatie. Cowles: "Wat dat betreft is Aruba consistenter, daar zien we de investeringen ook doorgaan. Misschien is de noodzaak alleen maar toegenomen na de handelsmissie van premier Rutte met de boodschap dat iedereen zijn eigen broek moet ophouden."

Verdrievoudigen

Cowles en Polak - wier link met de Antillen is dat ze een huis hebben op Aruba - viel het op dat er geen ondernemersclub was voor contacten tussen Nederland en Aruba. Samen met penningmeester Rob Grent, financieel adviseur op Curaçao, begonnen ze de businessclub. Grent overleed kort daarna en kon de eerste bijeenkomst niet meemaken. Ondernemer/adviseur Frank Welling nam zijn plaats in het bestuur in, een bestuur overigens dat voornemens is uit te breiden met mensen met contacten op Bonaire en St. Maarten. Bestuurslid Welling richtte recent de Stichting Hub Curaçao op. Hij is betrokken bij innovatieve startups, zowel in Nederland als op Curaçao. In november gaat hij live met de website, met de politiek is reeds gesproken.

"Met deze stichting promoot ik Curaçao als hub, als gateway voor Europese bedrijven die handel drijven met Latijns-Amerika en vice versa." Welling richt zich met name op Curaçao. "Het mooie vind ik dat dit eiland een eigen economie heeft, het heeft een echte haven, een echte financiële economie. Voordeel is dat het met één been in Latijns-Amerika staat en met één been in Nederland. Daarvan moet je gebruik maken. Als je zelf ondernemer bent, sta je in die zin al dichter bij de mensen daar. Ik betrek de dienstverlening - fiscalisten, distributeurs, marketeers - van Curaçao om juist de bedrijven daar te ondersteunen. Daarin bied ik een toegevoegde waarde voor de Curaçaose economie."

Welling is van mening dat als je iets wilt, je eerst dichtbij de huidige economie moet blijven. "Datgene wat er is, moet je versterken. ICT, real estate, dat is er allemaal, dat zou ik eerst willen versterken, niet opnieuw uitvinden. Ook innovatie kun je namelijk importeren. Curaçao zal nooit een hoofdrol spelen, maar je kunt de economie wel verdrievoudigen." In zijn stichting is iedereen welkom om te connecten. "Heb je namelijk een goed plan dan kan je gewoon beginnen, dan is het alleen een kwestie van bijsturen." Welling is met grote regelmaat op Curaçao en heeft daar een eigen huis.

Tijdsverschil

Een goed plan hebben ook twee ondernemende ICT'ers die recent hun bedrijf Qholix - verslaafd aan kwaliteit - begonnen: een onafhankelijke software test-consultancy. Rafaël Mezas: "Met verschillende testmethodes halen we onregelmatigheden uit software en bieden pasklare oplossingen, zaken waarvan bedrijven te weinig kennis hebben." Ze doen projecten in Nederland en de Cariben. Romeo Gemerts, afkomstig uit Suriname: "We maken gebruik van het tijdsverschil - iets wat in de 24-uurs economie de toekomst wordt - en wat in onze branche prima kan: hier sluiten we af, in een andere tijdzone begint de test en de volgende morgen pakken wij de draad op. Er gaat geen tijd verloren." Als de kans zich aanbiedt, vertrekken ze met hun innovatieve ideeën in de zeer nabije toekomst naar Curaçao.

Samen geld maken

Maar wil je goed ondernemen in de Cariben is het niet onbelangrijk je te verdiepen in hoe de politiek vanuit Nederland naar de eilanden kijkt, dat kan aanknopingspunten bieden waar je je voordeel mee kunt doen. Dat wilde Liesbeth Spies, voormalig minister van Koninkrijksrelaties de ondernemers meegeven. Ook Spies benadrukte de strategische ligging van de eilanden ten opzichte van Latijns-Amerika. "De wereldhandel wordt daar sky high, dat moeten we echt benutten." Vandaar ook de gecombineerde handelsmissie van premier Rutte in juli met de nadruk op ondernemerschap in Zuid-Amerika, waarin zowel de Curaçaose als de Arubaanse regering was vertegenwoordigd. Spies: "We kunnen zoveel voor elkaar betekenen. Als we dit economische spoor handen en voeten geven, hebben we daar enorm veel voordeel van. Als Nederland en de Antillen samen geld kunnen maken, zijn verschillen misschien ook gemakkelijker te overbruggen." Spies roept op onze energie vooral positief te richten.

"Participatiesamenleving of niet, de groei wordt verwacht van ondernemers. Je ziet het overal: het gaat goed met die landen waar de ondernemers het goed doen."

Kwetsbare economie

Hoe noodzakelijk investeringen enerzijds zijn, ondernemers zullen ook een paar keer nadenken voor ze investeren op de eilanden waar de economie kwetsbaar is en zo eenzijdig is samengesteld, aldus Spies. "Denk aan een raffinaderij waarvoor nog geen alternatieven zijn, maar waarvan men wel afhankelijk is. Daarnaast is het is jammer dat we met St. Maarten en Curaçao niet de vriendschappelijke relatie kunnen hebben zoals met Aruba, waar we grondwet en staatshoofd delen en gelijkwaardig met elkaar omgaan. De situatie op Curaçao en St. Maarten is zorgelijk: bestuurlijk niet stabiel en financieel buitengewoon kwetsbaar."

Dit jaar is er nog de waarborgfunctie en zijn financiële middelen beschikbaar. "Daarna moeten ze het zelf doen. Je zult het maar voor je kiezen krijgen, relatief kleine eilanden die een gehele economie draaiend moeten houden, van gezondheid tot bankwezen, van onderwijs tot wegenbouw, ik geef het je te doen. Op St. Maarten hadden we goede hoop, jammer dat het niet lukt en het eiland verder achteruit lijkt te hobbelen qua financiële situatie. Bonaire, Statia en Saba hebben het ook niet gemakkelijk met de Nederlandse regelgeving, waar onderlinge sentimenten tussen de eilanden - de verantwoordelijkheid die St. Maarten zou moeten hebben jegens Saba en Statia - er geen goed aan doen." Spies spreekt overigens haar verwondering en bewondering uit voor de eilanden en in het bijzonder Saba: "Een eiland met nog geen 1500 mensen - wellicht 400 Amerikaanse studenten erbij die daarheen worden gestuurd omdat er echt niets te doen is - die daar leven, bestaan, onderwijs genieten, kortom onafhankelijk zijn." Dit perspectief in ogenschouw nemend dient de Nederlandse overheid met zorg te spreken over de eilanden en met aandacht dienstverlenend te zijn, is haar mening. Daartegenover staat dat de politiek in Nederland wordt geconfronteerd met negatieve beelden van de overzeese gebieden, maar altijd wel als grote zusje de functie van achtervanger kon vervullen en vele voordelen bood als zelfstandige speler op de internationale markt.

De verknochtheid, de passie voor het Koninkrijk overzee is er daarentegen ook overduidelijk, stelt Spies. "Zelf werd ik er - toen ik minister werd en er voor het eerst kwam - ook door gegrepen: de diversiteit, kleuren, geuren en smaken met daarbij de geheel eigen identiteit van de eilanden afzonderlijk." Oftewel, de aanwezige ondernemers bij de DCBC werden door Spies opgeroepen een ambassadeursfunctie te vervullen voor de Antillen, een ander beeld te schetsen van de Cariben dan in Nederland gangbaar is en vooral om aan het ondernemerschap tussen de gebieden samen heel veel plezier te beleven.

Er werd druk genetwerkt tijdens de aftrap van het nieuwe seizoen van de DCBC.

‘Bestuursloze’ Raad Volksgezondheid

Islelly ‘Tilly’ Pikerie doet een promotieonderzoek aan de Intercontinental University of Curaçao (ICUC) naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van good governance op Curaçao en naar de vraag of good governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. In dit kader moet zij voor het instituut ook artikelen publiceren. Voor de Ñapa belicht zij in een serie artikelen verschillende aspecten van good governance. Dit artikel gaat over de Raad voor de Volksgezondheid Curaçao (RvC).

“Waarom is de Raad van de Volksgezondheid op dit moment inactief juist nu er zoveel belangrijke beslissingen gemaakt moeten worden?”

Tekst: Islelly ‘Tilly’ Pikerie

In 2004 is op Curaçao de Raad voor de Volksgezondheid voor Curaçao (RvV) ingesteld die belangrijk en goed werk verricht heeft. In mei 2012 liep de termijn van de bestuursleden van de RvV af en moesten er nieuwe leden benoemd worden. Ondanks de beloften van twee opeenvolgende ministers van Volksgezondheid, zijn er ruim een jaar na dato geen nieuwe raadsleden benoemd.
Het is belangrijk om een nieuwe raad te benoemen omdat deze onder meer moet werken aan de introductie van een nieuwe Landsverordening Raad voor de Volksgezondheid en het formaliseren van het secretariaat, omdat dit alles nu nog stoelt op oude wetgeving van vóór 10 oktober 2010. Er zijn zelfs al personen voorgedragen voor de nieuwe RvV, echter zonder dat de opeenvolgende ministers hierover een besluit hebben genomen. Het gaat om huisarts Rob Spong, oogarts Ali Abdala, Fons Simon van de Sociale Verzekeringsbank (SVB), fysiotherapeute H. de Windt en internist-nefroloog Nouaf Ajubi.
Een goed functionerende gezondheidszorg is gebaat bij een Raad voor de Volksgezondheid. De RvV zet zich in voor de volksgezondheid en de toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg. Als adviesorgaan kan de Raad de verantwoordelijke ministers voor gezondheidszorg aanzetten tot het voeren van adequaat beleid op het gebied van volksgezondheid en zo een bijdrage leveren aan de deugdelijkheid van bestuur.
Na de instelling in 2004 is binnen de RvV gebruik gemaakt van het zogenaamde ‘Clinical Governance’-model, dat grote overeenkomsten kent met het Good Corporate Governance. Het verschil is dat Clinical Governance alleen toepasbaar is in sociale en gezondheidsorgsituaties.
Het Clinical Governance-model is het resultaat van een uitgebreid en gedetailleerd onderzoek, uitgevoerd door de nationale gezondheidsdienst van Engeland, de United Kingdom National Health Services (NHS), en wordt gedefinieerd als: ‘Een raamwerk dat NHS-organisaties aanspreekt op een continue verbetering van kwaliteit van dienstverlening, op het bewaken van een hoge standaard van zorg en op het creëren van een omgeving waarin voortreffelijkheid in klinische zorg floreert’.
Clinical Governance behelst dus vier belangrijke kenmerken, namelijk een herkenbare hoge standaard in de zorg, een overzichtelijk stelsel van verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid, vastgestelde procedures voor alle vakdeskundigen voor het opsporen en verhelpen van slechte prestaties en een continu dynamisch verbeteringsproces.
Voor het bewerkstelligen van goede zorg op Curaçao heeft de RvV binnen het Clinical Governance-model het concept ‘Health Care Governance’ geïntroduceerd. Het gaat hier om een aantal projecten binnen de gezondheidszorg van Curaçao die gerealiseerd worden volgens het Clinical Governance-principe. Al deze projecten moeten er uiteindelijk voor zorgen dat onder meer de specialisten en de ziekenhuizen geïntegreerd worden in een zogenaamd Geïntegreerd Medisch Specialistisch Bedrijf (GMSB) en dat er een nota Zorg opgesteld en geïmplementeerd wordt waarmee de hele herstructurering van zowel de preventieve als de curatieve gezondheidszorg bewerkstelligd wordt. Het project kent tal van deelprojecten die daaronder vallen, waaronder ook het doen van wetenschappelijk onderzoek en het hanteren van de juiste cijfers en data.
Good Governance-organisaties kenmerken zich door verschillende karakteristieken zoals consensus georiënteerd, transparant, verantwoordelijk, ontvankelijk, billijk, effectief, efficiënt, wettig en participerend. De RvV op Curaçao voldeed tot mei 2012 aan deze karakteristieken. Met een goed bestuur is de Raad in staat de zo belangrijke adviserende functie uit te oefenen ten opzichte van het ministerie van Volksgezondheid. Op deze manier kan de gezondheidszorg op Curaçao naar het gewenste niveau worden gebracht en alle daarbij betrokken partijen op één lijn krijgen.

De grote vraag blijf daarom: Waarom is de Raad van de Volksgezondheid op dit moment inactief? Juist nu er zoveel belangrijke beslissingen gemaakt moeten worden en een begin gemaakt kan worden met de introductie van Health Care Governance als een Good Governance-traject binnen de gezondheidszorg? Of zijn we op Curaçao misschien nog niet klaar voor de praktische invulling van good governance en zeker niet als dit inhoudt dat beleid niet alleen transparant wordt maar ook mede-opgesteld wordt door derden? Houdt het misschien tegelijkertijd het aandurven van een zekere kwetsbaarheid in waar we binnen onze cultuur nog niet klaar voor zijn? Nader onderzoek op dit gebied is gewenst en vereist.

Nadat de lezer enige tijd filosoferend is achtergebleven met het vinden van een antwoord op deze vragen, wordt er getracht in een volgend artikel een antwoord te geven op deze dilemma-vragen.

Oprichting van de RvV

Prof. dr. D. Post heeft in zijn rapport getiteld ‘Pijnlijke keuzen bij schaarse middelen’ begin 2002 aangegeven dat er met spoed een wetgevingstraject geïntroduceerd moest worden, om een RvV te installeren. Dit rapport is toentertijd overhandigd aan de regering. Kort na het overhandigen van dat rapport heeft de regering, mede door de steeds nijpender wordende problemen van het St. Elisabeth Hospital (Sehos), de Commissie Onderzoek Knelpunten in de Ziekenhuiszorg (COKZ) ingesteld. Deze commissie heeft een voorstel gedaan onder de titel ‘Geen Woorden Maar Daden’ (juli 2002), om zeer snel per landsbesluit een RvV tot stand te brengen. De oprichting van de RvV werd in 2004 een feit.

Het aanstellen van adviesorganen voor de gezondheidszorg, om zo de diverse betrokkenen in het veld bij het beleid met betrekking tot volksgezondheid te betrekken, was en is nog steeds een dringende noodzaak. Door het aanstellen van een dergelijk adviesorgaan komt er een centrale instantie waarmee overleg gepleegd kan worden over alle vraagstukken die betrekking hebben op de volksgezondheid. Daarnaast zal zo’n adviesorgaan een belangrijke functie kunnen vervullen bij het bevorderen van de samenwerking bij de uitvoering van de gezondheidszorg. Tevens is het in de moderne gezondheidszorg inmiddels onontbeerlijk dat ook de afnemers van de zorg, de patiënten, hun visie op de zorg naar voren kunnen brengen. Behalve alle partijen in het veld heeft ook de overheid er belang bij om tot een gestructureerde communicatie met alle betrokkenen te komen. Dit werkt doelmatigheid en efficiency in de hand.

Verbindend communiceren

Tuma mi Man

Eén van de belangrijkste behoeften van mensen is om met anderen te verbinden en om begrepen te worden. Volwassenen beschikken over een grote vocabulaire en zijn hiermee redelijk tot goed in staat om zich in woorden uit te drukken, maar bij kinderen gaat dat vaak niet zo gemakkelijk.
Wanneer het hen niet lukt om hun gedachten duidelijk over te brengen, kan dit leiden tot storend gedrag. We begrijpen dan soms niet waarom een kind zo ‘vervelend’ doet en je kunt er als ouder of pedagoog behoorlijk radeloos van worden. Om het kind te helpen en om irritaties te voorkomen is het dan nuttig om op een open en verbindende manier te leren communiceren.
Marshall Rosenberg, klinisch psycholoog, ontwikkelde een model om verbindend (ook wel geweldloos) te communiceren. Aan de hand van dit model kunnen mensen elkaar beter leren begrijpen en kunnen conflicten worden opgelost of vermeden. Het model bestaat uit de onderdelen ‘Waarneming’, ‘Gevoel’, ‘Behoefte’ en ‘Verzoek’.

Waarneming
Aan de hand van onze waarnemingen maken we eigen interpretaties. Kinderen worden aan de hand van zulke interpretaties vaak onterecht in hokjes geplaatst. In feite doet iedereen dit in meer of mindere mate, maar door beter te leren om waarneming en interpretatie van elkaar te onderscheiden, lukt het al om minder snel conclusies te trekken en open te staan.

Gevoel
Hierbij gaat het om wat we in ons lichaam voelen. We durven onze gevoelens niet altijd aan anderen te laten zien, maar wanneer we uiting geven aan onze kwetsbaarheid (bijvoorbeeld wanneer we bang zijn of verdrietig), kan dit leiden tot meer openheid, eerlijkheid en interesse.

Behoefte
Hoe duidelijker we kunnen omschrijven wat onze behoeften zijn en wat het niet voldoen aan die behoefte met ons doet, des te gemakkelijker het voor anderen wordt om compassie te tonen.

Verzoek
Het vierde onderdeel van het model gaat over de vraag wat we anderen zouden willen verzoeken om een boodschap te vervullen.
Wanneer we in onze communicatie deze vier stappen volgen, komt een boodschap beter over dan wanneer we zonder toelichting een verzoek doen.
Een voorbeeld: een lerares tegen een leerling: ‘Ik zie dat je op je stoel zit te wiebelen.’ (waarneming) ‘Ik word daar onrustig van.’ (gevoel) ‘Ik wil graag dit verhaal voorlezen, maar je gewiebel maakt me te onrustig om te kunnen lezen.’ (behoefte). ‘Wil je stoppen met wiebelen zodat ik verder kan voorlezen?’ (verzoek)
Vergelijk dit nu eens met: “Stop met wiebelen! Hoe vaak moet ik dat nu nog zeggen?”

Het eerste voorbeeld klinkt misschien wat soft, maar doordat er meer begrip voor elkaar wordt gecreëerd, zal de communicatie prettiger verlopen, hoef je niet telkens in herhaling te vervallen en bespaar je jezelf uiteindelijk een hoop tijd en energie.

Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving Parera. Voor meer informatie over Tuma mi Man kan men contact via: info@tumamiman.com / 4659200, www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Bestemming Curaçao

Alunni draait graag

Naam: Corrado en Florence Alunni
Komen uit: Rimini, Italië
‘Business or Pleasure?’: ‘Pleasure’
Aantal dagen: 40
Verblijven bij: Floris Suites

Tekst en foto: Roxanne Martha

“Wel goed en duidelijk in het artikel zetten hoor!”, zegt de Italiaanse toerist lachend. “Ik ben dus níet Corrado Alunni, de terrorist en voormalig lid van de Rode Brigades. Hij is namelijk ver over de zestig en ik ben pas 44. Ik ben Corrado Alunni de dj!”

Corrado Alunni is samen met zijn echtgenote Florence gedurende 40 dagen op Curaçao. Het stel komt uit Rimini; een badplaats aan de oostkust van Italië aan de Adriatische Zee. Het ligt dicht bij San Marino, en behoort tot de regio Emilia-Romagna. Rimini is tevens de hoofdstad van de provincie Rimini. Het strand van Rimini is maar liefst 15 kilometer lang en over deze lengte zijn er verschillende terrasjes en restaurants. Rimini wordt vooral door jongeren bezocht, waaronder veel uit Nederland, vanwege het zonnige weer en de vele uitgaansgelegenheden. Dat is dan ook waar Corrado zijn dagelijkse brood mee verdient.
Als dj Corrado Alluni draait hij gedurende het hele jaar zeven dagen per week in verschillende clubs in Rimini en andere plekken in Italië. Zijn specialiteiten zijn Deep House, Tech House en Classic Old School House.
Alunni begon in 1983 met het dj-en als hobby. Pas vijf jaar later is hij het professioneel gaan doen. “Toen ik in 83 begon was er nog geen housemuziek. Toen draaide ik vooral funk- en soulmuziek. In 1986 werd de housemuziek geboren en ben ik me daar steeds meer in gaan verdiepen.” Florence is grammaticadocent op een basisschool en werkt zo nu en dan in haar vrije tijd als bartender.
Corrado en Florence gaan één keer per jaar op vakantie en zij mag dan zeggen waar de reis naartoe gaat. Dit keer viel de keuze op Curaçao. “Zelf wisten we niks van Curaçao af”, aldus Florence. “Een vriend van ons die hier woont stelde voor om hier naartoe te komen en tot nu toe bevalt het goed. We gaan elke dag weer naar een ander strand en hebben er inmiddels aardig wat gezien. Santa Cruz is mij erg bijgebleven. Het is daar adembenemend mooi.”

“En natuurlijk zijn we ook het uitgaansleven gaan verkennen”, vult Corrado aan. “We zijn bij Cabana Beach, Mambo Beach en Bermuda geweest.” Op zo’n feesteiland als Curaçao kon het eigenlijk niet uitblijven dat dj Corrado Alunni ondanks zijn vakantie toch even achter de draaitafels stond. Zo heeft hij begin deze maand gedraaid tijdens de uitzending van Mark’s Mellow op Paradise FM en ook bij een privéfeest. Corrado: “We zijn hier zo leuk ontvangen, ik wilde graag iets terugdoen. Ik denk dat ik ook tijdens een Halloweenfeest ga draaien.”